

Zefektivnění výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách

Bc. Dalibor Malý

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta logistiky a krizového řízení

Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Dalibor Malý
Osobní číslo: L22000
Studijní program: N1032A020002 Bezpečnost společnosti
Specializace: Ochrana obyvatelstva
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Zefektivnění výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách

Zásady pro vypracování

- Zpracujte z dostupných domácích i zahraničních zdrojů teoretickou část diplomové práce.
- Zmapujte současný stav znalostí žáků v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách.
- Vyhodnoťte stav znalostí žáků v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách.
- Na základě získaných poznatků vytvořte návrh zefektivnění výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILĚŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo et al. *Jak se zachovat, když...: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. aktualizované vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola, 2023. ISBN 978-80-7289-887-9.
2. ŘEHÁK, David; MARTÍNEK, Bohumír a LEGIERSKÁ, Petra. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. 2. rozšířené vydání. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. ISBN 978-80-7385-220-7.
3. WIDOWATI, Evi; ISTIONO, Wahyudi a HUSODO, Adi Heru. The Development of Disaster Preparedness and Safety School Model: A Confirmatory Factor Analysis. Online. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2021, roč. 53. ISSN 22124209. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.102004>. [cit. 2023-10-23].

Další odborná literatura dle doporučení vedoucí diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Eva Hoke, Ph.D.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2023**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2024**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 4. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 25.4.2024

Jméno a příjmení studenta: Bc. Dalibor Malý

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Předložená diplomová práce spojuje oblast bezpečnosti a oblast vzdělávání. Jejím cílem je zmapovat aktuální stav výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách, dále zjistit, zda je tato výuka dostatečná či nikoliv, a následně navrhnout možná doporučení, zvyšující úroveň edukace. Vedle zásad literární rešerše, na jejichž základě byla vytvořena teoretická část, našly v práci uplatnění také metody komparace, vědomostního testu, Ishikawa diagramu a Awakishi diagramu. Důkladný sběr dat na třech vzdělávacích institucích vytvořil rámec pro aplikační část, která obsahuje konkrétní příklady pracovního listu a PowerPointové prezentace pro zvolenou skupinu žáků. Vzhledem k pozornosti, která se výuce bezpečnosti v poslední době znovu dostává, lze předpokládat možnost praktické uplatnitelnosti zmíněných výstupů na úrovni devátých ročníků základních škol.

Klíčová slova: vzdělávání, ochrana obyvatelstva, bezpečnost

ABSTRACT

The presented thesis combines the fields of safety and education. Its aim is to map the current state of teaching population protection in common risks and emergencies in selected primary schools, to find out whether this teaching is sufficient or not, and then to propose possible recommendations to improve the level of education. In addition to the principles of literature search, on the basis of which the theoretical part was developed, the methods of comparison, knowledge test, Ishikawa diagram and Awakishi diagram were also applied in the thesis. Thorough data collection at three educational institutions provided the framework for the application part, which includes specific examples of worksheets and PowerPoint presentations for a selected group of students. Given the renewed attention that safety education has recently received, the possibility of the practical applicability of the aforementioned outputs at the level of ninth grade primary schools can be assumed.

Keywords: education, population protection, security

Nejdříve bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce Ing. Evě Hoke, Ph.D., za podnětné rady a odbornou pomoc, kterou mi poskytovala při zpracovávání mé diplomové práce a za čas a trpělivost které mi věnovala. Současně bych chtěl poděkovat ředitelům zapojených škol za poskytnutí podkladů a pomoc při uskutečnění praktické části diplomové práce. Rád bych poděkoval také své rodině a všem přátelům, kteří mě při vytváření této práce podpořili.

„Kdo chce druhé zapalovat, musí nejdřív sám hořet.“ – sv. Augustin

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 OCHRANA ČLOVĚKA ZA BĚŽNÝCH RIZIK A MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ.....	12
1.1 KLASIFIKACE MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ	12
1.2 PRVNÍ POMOC	13
1.3 OCHRANA OBYVATELSTVA A JEJÍ OPATŘENÍ.....	15
2 PRÁVNÍ NORMY ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY.....	24
2.1 ZÁKONY A VYHLÁŠKY	24
2.2 DOKUMENTY NELEGISLATIVNÍHO CHARAKTERU	26
3 ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ NA ÚSEKU VZDĚLÁVÁNÍ MLÁDEŽE V OBLASTI BEZPEČNOSTI.....	28
3.1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	28
3.2 HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČESKÉ REPUBLIKY	29
3.3 MĚSTSKÁ POLICIE	29
3.4 ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY	30
3.5 ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ A ZZS	30
3.6 SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA.....	30
3.7 BESIP	30
3.8 WEB OCHRANA ČLOVĚKA ZA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ.....	31
DÍLČÍ ZÁVĚR.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
4 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY.....	34
4.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	34
4.2 PODKLADY K VÝUCE TÉMAT OCHRANY ČLOVĚKA ZA BĚŽNÝCH RIZIK A MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ V ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	38
5 ANALÝZA AKTUÁLNÍHO STAVU NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	44
5.1 POPIS ŠKOL A POROVNÁNÍ ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	44
5.2 VĚDOMOSTNÍ TEST PRO ŽÁKY	54
5.3 OTÁZKY PRO VEDOUcí ZAMĚSTNANCE ŠKOL	58
5.4 DIAGRAM PŘÍČIN A NÁSLEDKŮ	60
6 NÁVRH ZEFEKTIVNĚNÍ VÝUKY.....	65
6.1 MODELOVÁ HODINA.....	66

6.2 PRACOVNÍ LIST.....	68
ZÁVĚR	69
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	78
SEZNAM TABULEK.....	79
SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Zatímco v podnikovém sektoru hraje vzdělávání již po dlouhé roky klíčovou roli (Armstrong a Taylor, 2015), v oblasti bezpečnosti společnosti bylo dlouhou dobu upozaděováno. Do jisté míry tomu nahrával trend minulé doby, který zprofanoval tuto problematiku formou povinné branné výchovy. Může to být taky jeden z důvodů, proč k této problematice chová část aktuální generace laxní přístup.

S vývojem bezpečnostního prostředí a neustálými proměnami ve společnosti, se toto téma stává opět aktuálním a široce diskutovaným. Potvrzují to i aktuální koncepční dokumenty, jakými jsou například Bezpečnostní strategie ČR z roku 2023 a Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, které se vzdělávání do velké míry věnují.

Právě začleněním problematiky vzdělávání do zmíněných dokumentů dospěla snaha o navrácení výuky bezpečnostních předmětů do své další fáze. Dochází tedy ke snaze o posun od nárazového nebo krátkodobého systému výuky ke koncepčnímu a pravidelnému vzdělávacímu procesu v oblasti bezpečnosti. Konkrétním cílem aktuální fáze by mělo být vytvoření vzdělávací oblasti „Výchova k bezpečnosti“ a zahájení její realizace.

Stavebním kamenem celého školství je základní úroveň, a proto je zcela logické, že se s výukou uvedené problematiky začíná právě zde. Nicméně aktuálně se školy v drtivé většině této problematice věnují formou převážně jednorázových aktivit, jakými jsou například Dopravní výchova, preventivně výchovná činnost od Policie České republiky (dále jen PČR), Hasičského záchranného sboru, Zdravotnické záchranné služby nebo Městské policie. Za první vlašťovky můžeme považovat zájmové kroužky a aktivity nad rámec povinné výuky, které se zatím realizují pouze v malém měřítku. Zmíněné poznatky vytvářejí potřebu systematického přístupu a metodického vedení jak ze strany Ministerstva školství, tak i ze strany odborné veřejnosti.

Jeden z možných pohledů na zavedení nových postupů by měla být právě tato práce, která se věnuje zefektivnění výuky bezpečnosti v podmínkách konkrétních vzdělávacích institucí. Klíčovým záměrem je tvorba modelové hodiny určené pro základní školy.

CÍLE PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat aktuální stav výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách, dále zjistit, zda je tato výuka dostatečná či nikoliv, a následně navrhnout možná doporučení, zvyšující úroveň edukace. Výstupem bude rovněž vzorový pracovní list a prezentace pro druhý stupeň základních škol. Naplnění cíle bude spočívat ve vytvoření testů pro 5. a 9. třídu základní školy, které budou rozdány na dvě základní školy a jedno víceleté gymnázium v okrese Břeclav. Do zmíněných základních škol budou zaslány i otázky na ředitele školy, případně metodika prevence, týkající se tohoto vyučování, a akcí konaných nad rámec vyučování. Vyhodnocení proběhne pomocí slovního a bodového hodnocení společně s grafickou interpretací dat.

Pro vyhledání kořenové příčiny bude využito metody Ishikawa, tedy diagramu příčin a následků, jinak zvaná diagram rybí kosti. Využívá se pro identifikaci příčin, které nejsou jasné na první pohled. Při této metodě se uplatňuje tzv. 8M. Jedná se o kategorie, do kterých můžeme příčiny a následky rozdělit. Konkrétně jde o kategorie vybavení, proces, lidé, materiály, prostředí a management. Opakem této metody je Awakishi diagram. Tato metoda slouží k vyhledání činností, které minimalizují nebo dokonce eliminují vznik problému.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OCHRANA ČLOVĚKA ZA BĚŽNÝCH RIZIK A MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí je pro žáky, studenty i pedagogy důležité a praktické téma, protože je připravuje na běžný život. Bez nadsázky můžeme říct, že žáci zakusí, dříve či později, probíranou tematiku na vlastní kůži.

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí obsahuje široké spektrum oblastí, které se do problematiky dají zahrnout. Mezi ně patří například: sebeochrana, prevence rizik, požární ochrana, poskytování první pomoci, ochrana obyvatelstva, integrovaný záchranný systém, klasifikace mimořádných událostí, radiační havárie, terorismus a další. V následující kapitole rozebereme ty nejvýznamnější.

1.1 Klasifikace mimořádných událostí

Mimořádná událost je „*Událost nebo situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku živelní pohromy, havárie, nezákonnou činností, ohrožením kritické infrastruktury, nákazami, ohrožením vnitřní bezpečnosti a ekonomiky, která je řešena obvyklým způsobem orgány a složkami bezpečnostního systému podle zvláštních právních předpisů.*“ (Ministerstvo vnitra, 2016)

Mimořádné události lze klasifikovat podle základního dělení na naturogenní (přírodní) a antropogenní (způsobené činností člověka). Naturogenní mimořádné události můžeme dále dělit na (Krizové řízení, 2013-2024):

- abiotické (neživá příroda) – dlouhotrvající sucha, sesuvy půdy, zemětřesení, záplavy, povodně a jiné,
- biotické (živá příroda) – onemocnění většího počtu osob, zvířat nebo rostlin.

Antropogenní mimořádné události můžeme rozdělit na (Krizové řízení, 2013-2024):

- technogenní – požáry, výbuchy, havárie jaderných elektráren, velké dopravní nehody,
- sociogenní interní – terorismus, sabotáže, občanské nepokoje, stávky,
- sociogenní externí – chemické zbraně, nukleární zbraně,
- agrogenní – degradace půd, znečištění vodních toků.

1.2 První pomoc

„První pomoc je okamžitá pomoc poskytnutá zraněnému nebo nemocnému člověku před jeho kontaktem s profesionální zdravotní péčí.“ (Český červený kříž, 2022)

První pomoc je důležitá proto, že umožňuje rychlou a efektivní reakci v případě mimořádných událostí, což může zachránit životy, minimalizovat utrpení a pomoci lidem se rychle zotavit z úrazů nebo onemocnění a předejít dlouhodobým nebo doživotním, následkům.

Povinnost poskytnout první pomoc

Před příjezdem záchranné služby má občan povinnost poskytnout první pomoc podle svých možností a schopností. Neposkytnutí první pomoci je trestné, kromě situací, kdy by takové jednání ohrožovalo zdraví zachránce nebo někoho jiného. Tento čin je trestný podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (Pravidla první pomoci, 2009).

Obecné zásady při poskytování první pomoci

Při zpozorování situace, kdy je potřeba poskytnout první pomoc, ji nejprve musíme zhodnotit a zavolat zdravotnickou záchrannou službu. V průběhu celého ošetřování je nutné zachovávat svou vlastní bezpečnost. V případě dopravní nehody musíme zastavit v bezpečné vzdálenosti, zapnout výstražná světla, označit sami sebe a místo nehody.

První pomoc nejdříve poskytujeme těm, kteří se nacházejí v život ohrožujícím stavu. Mezi tyto stavy můžeme zahrnout masivní krvácení, poruchu vědomí a poruchu nebo zástavu dechu (Plucková, Vičar a kol., 2023).

Při úrazu elektrickým proudem musíme například přerušit působení elektrického proudu a nepřibližovat se k zařízení pod vysokým napětím.

Při tonutí, pokud je to možné, nevstupujeme do vody a tonoucího zachráníme z břehu nebo pomocí záchranné pomůcky. Pokud už do vody musíme, je bezpečnější se jistit lanem ze břehu (Český červený kříž, 2022).

Základní vyšetření zraněného

Základem je zjistit, jestli zraněný nemá život ohrožující stav. Takovýmto stavem je například masivní krvácení, bezvědomí nebo atypické dýchání. Pokud je zjištěn život ohrožující stav, je nutné přivolat zdravotnickou záchrannou službu telefonním číslem 155. Dále je nutné vyšetřovat kvalitu dýchání, barvu kůže, známky úrazu, abnormality v obličeji, oči a tepovou

frekvenci. Během celého procesu je nutné komunikovat se zraněným, udržovat jeho pozornost a kontrolovat stav jeho vědomí (Český červený kříž, 2022).

Přivolání zdravotnické záchranné služby

Zdravotnickou záchrannou službu (dále jen ZZS) voláme pokaždé když jde o život ohrožující stav. Při hovoru je nutné být klidný a mluvit nahlas. Operátorovi řekneme, co se stalo a kde se to přesně stalo. Dále už nás bude navádět operátor. Je žádoucí telefon přepnout do režimu hlasitého odposlechu, aby zůstaly obě ruce volné. Osoba poskytující první pomoc nikdy neukončuje hovor jako první. Celou situaci může značně ulehčit aplikace záchranka, která intuitivně navádí záchranáře a operátorovi poskytne přesnou polohu mobilního telefonu (Český červený kříž, 2022).

1.2.1 Nejběžnější situace pro poskytnutí první pomoci

Mezi nejběžnější situace, kdy je potřeba poskytnout první pomoc patří: bezvědomí, srdeční příhody, dušení, zástava krvácení, zranění páteře, zlomeniny, popáleniny, úraz elektrickým proudem, a zasažení oka chemickou látkou.

Bezvědomí

Jedná se o stav, ve kterém postižený nevnímá pro poruchu normální funkce mozku. Nebezpečí spočívá ve vytracení reflexů, zajišťujících volné dýchání (Město Dobruška, 2024).

Dušení

Ucpání dýchacích cest vede k dušení. Tento stav se může objevit při špatném polknutí jídla, vdechnutí žvýkačky, bonbónu, zlomeného zubu, poranění hrtanu, otoku způsobeném bodnutím včelou atd. Postižený se náhle chytá za krk a nemůže mluvit. Pokud se situace nezlepší, může dojít ke zmodrání obličeje a zvýraznění žil v obličeji a na krku. Pokud není překážka odstraněna, může postižený ztratit vědomí (Město Dobruška, 2024).

Zástava krvácení

Krvácení může nastat při porušení jakékoliv cévy, rozvádějící krev v těle. Krvácení může být vnější – viditelné, nebo vnitřní – neviditelné. Krvácení lze rozdělit také na tepenné (jasně červená krev vystřikuje z rány) a žilní (tmavě červená krev volně vytéká z rány). Silné krvácení vždy představuje naléhavou situaci, protože při významné ztrátě krve může dojít k nedostatečnému zásobování buněk těla kyslíkem (Město Dobruška, 2024).

Zlomeniny

Kosti slouží jako ochrana pro všechny klíčové orgány těla. Obvykle jsou kosti pevné, ale mohou se zlomit nebo prasknout v důsledku silného nárazu, ohnutí nebo zkroucení. Vzhledem k tomu, že blízko kostí se nacházejí důležité cévy a orgány, je důležité pečlivě dbát o to, aby se předešlo poškození těchto struktur ostrými úlomky kostí (Město Dobruška, 2024).

Popáleniny

Popálenina je zranění vyvolané velkým příjmem tepla. Podobně jako jiná poranění, i popálení poškozuje kůži, což může vést k pronikání choroboplodných zárodků a následné infekci (Město Dobruška, 2024).

Úraz elektrickým proudem

Průchod elektrického proudu tělem může způsobit závažné popáleniny jak na místě vstupu, tak na místě výstupu. Tyto popáleniny, i když se zdají být malé, mají často hluboký charakter. Navíc elektrický proud může způsobit fibrilaci srdečních komor nebo dokonce srdeční zástavu, přičemž vždy dochází k zástavě dechu (Město Dobruška, 2024).

Zasažení oka nebezpečnou látkou

Zasažení oka nebezpečnou látkou je běžná věc, která se může stát jak doma, v průmyslovém podniku nebo ve škole. V této situaci je většinou složité identifikovat, jaká chemická látka do oka vnikla. V případě zasažení jakoukoliv látkou je nejnnutnější dostat tuto látku z oka ven (Zideman, 2021).

1.3 Ochrana obyvatelstva a její opatření

Podle zákona č. 239/2000 Sb., je ochrana obyvatelstva plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku (Česko, 2000).

V následujících podkapitolách jsou přiblížena jednotlivá opatření ochrany obyvatelstva.

1.3.1 Varování a informování

„Včasné a správné provedení varování a prvotního tísňového informování obyvatelstva je jednou ze základních podmínek úspěšné realizace opatření na ochranu obyvatelstva

a zahájení komunikace mezi orgány krizového řízení s ohroženým obyvatelstvem.“ (Řehák, 2019)

Podle Terminologického slovníku MV z roku 2016 varování obsahuje opatření technického a organizačního charakteru zajišťující informování veřejnosti orgány veřejné správy o blížící se nebo již nastalé mimořádné události, která vyžaduje okamžité kroky k ochraně obyvatel a majetku.

K tomuto účelu slouží v České republice Jednotný systém varování a vyrozumění. Jedná se o systém k informování obyvatelstva a částečně také k vyrozumění orgánů krizového řízení a složek integrovaného záchranného systému. Systém je složen ze systému selektivního rádiového navěštění a koncovými prvky varování.

Systém selektivního rádiového navěštění je neveřejný systém, prostřednictvím kterého je možné dálkové selektivní ovládání poplachových sirén nebo jiných varovných zařízení, či zasílání krátkých textových zpráv osobám vybaveným textovými přijímači, jakými jsou například pagery. SSRN je provozován v ČR na krajských úrovních. Na základě dohody mohou být tyto systémy sdílené pro více krajů, jako je tomu například u hlavního města Prahy a Středočeského kraje nebo Královehradeckého a Pardubického kraje (Řehák, 2019).

Na systém selektivního rádiového navěštění navazují koncové prvky varování. V České republice rozlišujeme tři typy těchto zařízení:

- elektronické sirény,
- místní informační systémy,
- elektrické rotační sirény.

Elektronické sirény po zaznění varovného signálu doplňují rovněž verbální informaci, která upřesňuje druh nebezpečí.

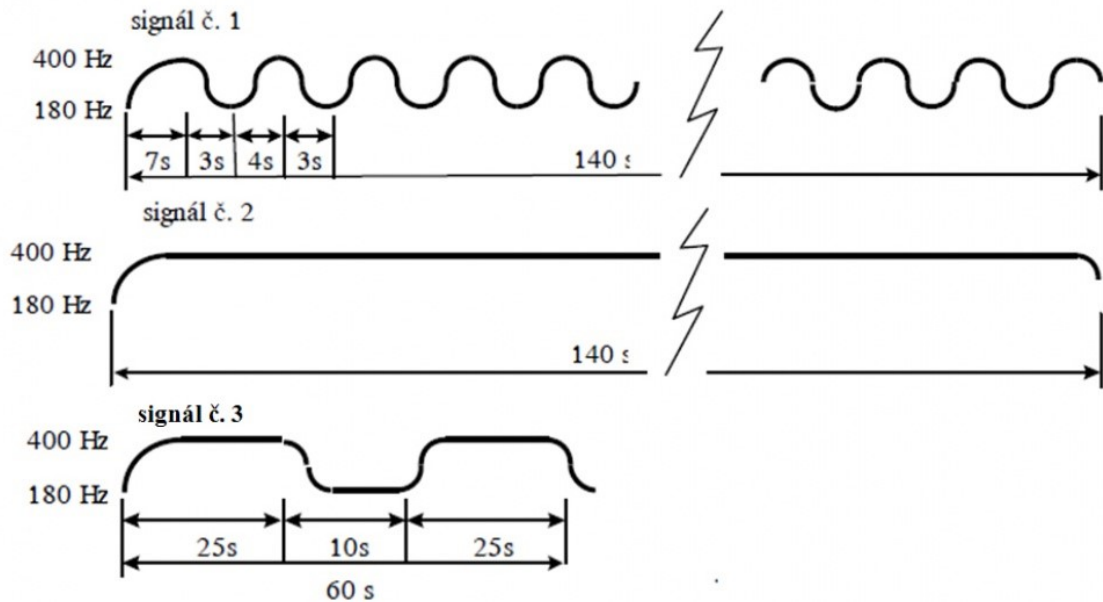
Místní informační systémy jsou schopné podat informace v podobném rozsahu jako elektronické sirény. Jedná se konkrétně o informační systémy ve firmách (firemní rozhlas) nebo v obcích (obecní rozhlas).

Elektrické rotační systémy jsou schopné pouze vydávat zvuk o určité frekvenci.

Kterýkoliv koncový prvek musí být schopný vygenerovat tři základní tóny:

- signál č. 1 „všeobecná výstraha“ – kolísavý tón sirény trvající 140 sekund, vyhlašován až 3x za sebou v třiminutových intervalech,

- signál č. 2 „zkušební tón“ – jednotný, 140 sekund trvající tón,
- signál č. 3 „požární poplach“ – kolísavý, 60 sekund trvající tón.

Obrázek 1 Druhy tónů sirén (Ochrana obyvatel Olomouc, 2010)

Na webových stránkách Hasičského záchranného sboru (dále jen HZS) můžeme najít aktuální počty koncových prvků varování na území České republiky.

Tabulka 1 Počty KPV v ČR (hzscr.cz, 2023)

Typ sirény	Počet
Elektronické sirény	1883
Místní informační systémy	2591
Rotační sirény	5277
Celkem	9751

Tísňové informování

Tísňové informování slouží po zaznění varovného signálu k předání tísňové informace o zdroji, povaze a rozsahu nebezpečí a nutných opatření k ochraně života, zdraví a majetku.

U elektronických sirén mohou být tyto informace předány sirénou samotnou a mohou být ve znění například „zkouška sirén“, „všeobecná výstraha“, „nebezpečí zátopové vlny“, „chemická havárie“, „radiální havárie“, „konec poplachu“, „požární poplach“ a další. V odůvodněných případech lze pomocí tohoto systému nahrát a prostřednictvím sirén i přehrát vlastní verbální zprávu.

K předání tísňové informace může být rovněž využito televizního a radiového vysílání s celostátní působností, rozhlasů obcí a podniků, případně prostřednictvím rozhlasových vozů, megafonem nebo pochůzkovou činností (Řehák, 2019).

1.3.2 Evakuace

„Evakuace je souhrn organizačních a technických opatření zabezpečujících přemístění osob, zvířat a věcných prostředků v daném pořadí priority z míst ohrožených mimořádnou událostí nebo krizovou situací do míst, ve kterých je zajištěno pro osoby náhradní ubytování a stravování (nouzové přežití), pro zvířata ustájení a pro věcné prostředky uskladnění.“ (Ministerstvo vnitra, 2016)

Evakuaci lze rozdělit podle evakuovaného území na (Folwarczny, 2021):

- objektovou evakuaci – zahrnuje evakuaci jedné nebo malé skupiny obytných budov, průmyslových provozů nebo administrativních budov,
- plošnou evakuaci – zahrnuje evakuaci obyvatelstva z územních celků, mimo osoby, které se podílejí na záchranných a likvidačních pracích, řízení evakuace nebo vykonávají jinou neodkladnou činnost.

Evakuaci lze také rozdělit z pohledu času trvání na (Folwarczny, 2021):

- krátkodobou – nejedná se o dlouhodobé opuštění objektu, není nutné zajišťovat další služby jako náhradní ubytování a stravování,
- dlouhodobou – při dlouhodobém opuštění objektu, nutno zařídit služby náhradního ubytování a stravování.

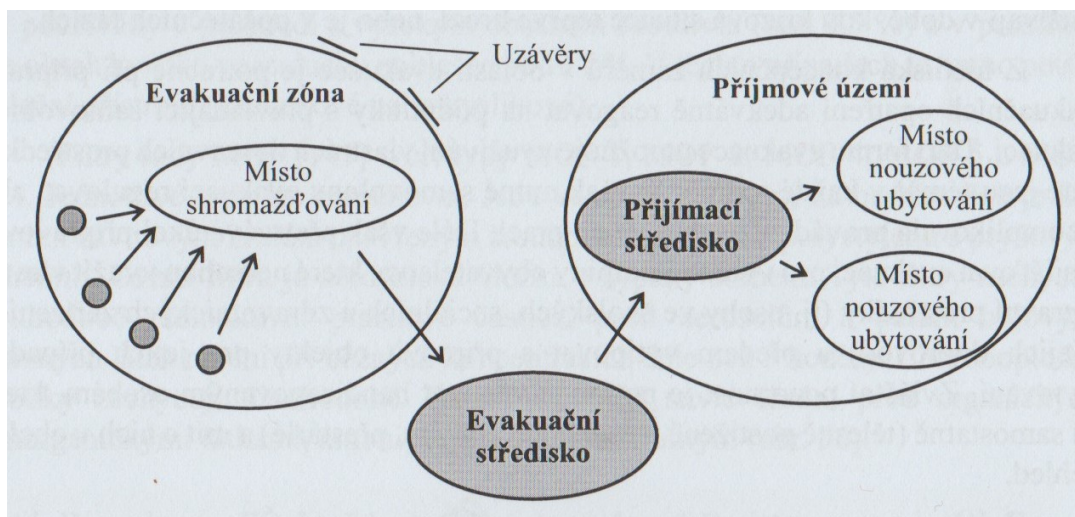
Evakuační středisko

Jedná se o místo, kde jsou shromažďovány evakuované osoby a jedná se o cíl evakuace. Jedná se také o výchozí místo, odkud jsou evakuované osoby rozřazovány do náhradního ubytování.

Zřizuje se na základě rozhodnutí orgánu, který nařídil evakuaci, a to na území obce postižené mimořádnou událostí, případně v jiné obci, v návaznosti na havarijní plán kraje a po dohodě se starostou obce, na jehož území má být evakuační středisko zřízeno.

Evakuační středisko poskytuje služby jako například (Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2017):

- evidenci evakuovaných osob,
- zdravotní a psychosociální pomoc,
- nezbytnou péči jako nápoje a jednoduché občerstvení,
- nocleh pro evakuované obyvatelstvo a personál, pokud je jejich setrvání delší než 12 hodin,
- předávání informací evakuovaným osobám a další.

Obrázek 2 Znárodnění systému evakuace (Řehák, 2019)

Evakuační zavazadlo

Evakuační zavazadlo se připravuje pro případy opuštění bytu v případě nařizené plošné evakuace. Pro tento účel se dá využít např. batoh, cestovní taška nebo kufr. Evakuační zavazadlo je doporučeno označovat jménem a adresou majitele.

Do evakuačního zavazadla patří zejména (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015):

- základní trvanlivé potraviny, konzervy, trvanlivý chleba a pitná voda,

- předměty denní potřeby a základní nádobí – miska a příbor,
- osobní doklady, peníze, smlouvy, cennosti,
- přenosné rádio a náhradní baterie,
- toaletní a hygienické potřeby,
- léky a svítilna,
- náhradní oblečení – spodní prádlo, oděv, obuv, pláštěnka,
- spací pytel a přikrývka,
- kapesní nůž, šití a další drobnosti.

1.3.3 Ukrytí

Podle Terminologického slovníku Ministerstva vnitra z roku 2016 se ukrytím rozumí „využití úkrytů a jiných vhodných prostorů k ochraně obyvatelstva před účinky světelného a tepelného záření, pronikavé radiace, kontaminace radioaktivním prachem, chemickými nebo biologickými látkami a proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení. K tomuto účelu se využívají improvizované a stálé úkryty.“

Úkrytový fond ČR můžeme rozdělit do následujících kategorií:

- stálé úkryty,
- ochranné systémy podzemních dopravních staveb,
- improvizované úkryty.

Stálé úkryty

Jedná se o prostory v podzemních částech staveb nebo o objekty samostatně stojící. Aby si tyto úkryty zachovaly své ochranné vlastnosti, je nutné je správně udržovat. Stálé úkryty můžeme rozdělit na:

- tlakově odolné – jsou určeny proti účinkům zbraní hromadného ničení, konkrétně proti světelnému a tepelnému záření, pronikavé radiaci, kontaminaci radioaktivním prachem a tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení v případě stavu ohrožení státu (dále jen SOS) a válečného stavu (dále jen VS),
- tlakově neodolné – jsou určeny proti světelnému a tepelnému záření, pronikavé radiaci, kontaminaci radioaktivním prachem v případě SOS a VS.

Evidenci stálých úkrytů vedou obecní úřady na jejichž území se úkryt nachází a HZS kraje vede souhrnný přehled úkrytů v kraji (Řehák, 2019).

Improvizované úkryty

Improvizované úkryty jsou vhodně a předem vytipované prostory, které jsou budovány svépomocí obyvatelstva až v případě vojenského ohrožení, a to v místech, kde se nenacházejí stálé úkryty. Tyto úkryty chrání především proti účinkům světelného a tepelného záření, pronikavé radiace, kontaminace radioaktivním prachem a částečně proti tlakovým účinkům zbraní hromadného ničení. Tyto úkryty nejsou, na rozdíl od stálých úkrytů, evidovány jako stavby civilní ochrany (Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2001).

1.3.4 Nouzové přežití

Podle Terminologického slovníku Ministerstva vnitra z roku 2016 je nouzové přežití „*dočasný způsob přežití obyvatelstva postiženého následky mimořádných událostí nebo krizových situací.*“

Mezi opatření nouzového přežití je zahrnováno:

- nouzové ubytování,
- nouzové zásobování základními potravinami,
- nouzové zásobování pitnou vodou,
- nouzové základní služby obyvatelstvu,
- nouzové dodávky energií,
- organizování humanitární pomoci.

V případě mimořádných událostí disponuje Hasičský záchranný sbor ČR opatřeními k nouzovému přežití, zejména poskytnutím nouzového přístřeší, náhradního ošacení, stravy a nápojů po dobu nezbytně nutnou.

Na centrální úrovni disponuje HZS soupravami materiálu pro 150 osob, které jsou součástí základní materiální pomoci GŘ HZS a jsou předurčeny pro potřeby krajů. Tyto základny se nacházejí ve Vlastislavi, Kamenici, Hluboké nad Vltavou, Skuteči a Drahanovicích.

V rámci krajů disponuje HZS kontejnery nouzového přežití. Tyto jsou určeny pro rychlou, neodkladnou a okamžitou pomoc postiženému obyvatelstvu. Vzhledem k tomu, že se

kontejnery se skládají ze skladovací sekce, kuchyňské sekce a hygienické sekce, lze jejich prostřednictvím zabezpečit v krátkém čase nouzové ubytování, stravování a hygienické potřeby pro 25–50 osob na 24 hodin (Řehák, 2019).

Obrázek 3 Kontejner nouzového přežití (hasici.cz, 2017)

1.3.5 Individuální ochrana

Podle terminologického slovníku Ministerstva vnitra z roku 2016 je možno chápat individuální ochranu jako „soubor organizačních a materiálních opatření, jejichž cílem je chránit jednotlivce před účinky nebezpečných chemických, radioaktivních nebo biologických látek.“ Cílem individuální ochrany je ochránit primárně dýchací cesty, obličej a povrch těla.

Podle Řeháka (2019) jsou nejvýznamnějšími a nejčtenějšími látkami chlór a amoniak. Je to z důvodu velkého využití ve vodárnách, chladárnách, zpracovnách masa, nemocnicích a dalších zařízeních.

Za stavu ohrožení státu a válečného stavu je podle Koncepce ochrany obyvatelstva prioritní zajistit prostředky individuální ochrany pro děti a mládež do dokončení středního vzdělání, jejich doprovod a pro osoby umístěné v zdravotnických a sociálních zařízeních, včetně jejich personálu.

Kategorizace prostředků individuální ochrany v případě výše zmíněných událostí je následující (Hasičský záchranný sbor ČR, © 2024):

- dětské ochranné vaky pro děti do 1,5 roku,
- dětské ochranné kazajky pro děti od 1,5 do 6 let,
- dětské ochranné masky pro děti od 1,5 do 18 let,
- ochranné masky pro osoby umístěné ve zdravotnických a sociálních zařízeních,
- ochranné masky pro doprovod výše uvedených osob.

Ostatní obyvatelstvo má možnost zakoupit PIO ve specializovaných prodejnách.

Improvizovaná ochrana

Jsou to jednoduché pomůcky, které si obyvatelstvo připravuje svépomocí z dostupných prostředků, které částečně nahrazují prostředky individuální ochrany.

Při použití těchto prostředků je nutné, aby žádné místo na těle nezůstalo odhalené, tedy aby byl povrch těla dokonale zakryt a ochranné prostředky byly co nejlépe utěsněny.

Improvizovaná ochrana dýchacích cest a povrchu těla je určena převážně pro (Řehák, 2019):

- přesun osob do stálých úkrytů,
- úniku ze zamořeného území,
- překonání zamořeného prostoru,
- ochraně v ochranném prostoru jednoduchého typu,
- evakuaci obyvatelstva.

2 PRÁVNÍ NORMY ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

Tato kapitola se zabývá právními normami a nelegislativními dokumenty, které slouží jako základ a podpora řešené problematiky.

2.1 Zákony a vyhlášky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky definuje základní fungování státu, rozložení moci uvnitř státu, základní práva a povinnosti vyšších i nižších územních samosprávných celků. Dále definuje válečný stav a práva a povinnosti související s obranou republiky, průjezdem ozbrojených sil jiných států, o účasti ČR na zahraničních vojenských cvičeních aj.

Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon upravuje mírové využití jaderného materiálu. Stanovuje podmínky bezpečného zacházení s jaderným materiálem a práva a povinnosti jednotlivých zainteresovaných subjektů. Z pohledu bezpečnosti stanovuje pásma kolem zařízení, pracujícími s jaderným materiálem, upravuje radiační ochranu, stanovuje limity ozáření, odezvu na radiační mimořádnou událost a nápravu po mimořádné události.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví stanovuje základní hygienické požadavky na práci a účasti na akcích. Upravuje také nakládání s nebezpečnými látkami a chemickými směsmi. Zaobírá se problematikou desinfekce, deratizace a dezinfekce a věnuje se problematice epidemií.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému definuje integrovaný záchranný systém a jeho složky a orgány pro jeho koordinaci. Definuje rovněž práva a povinnosti ministerstev, územních samosprávných celků, fyzických a právnických osob při přípravě na MU a při záchranných a likvidačních pracích. Zákon rovněž řeší problematiku komunikace a cvičení.

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky pojednává o řízení a organizaci obrany státu. Stanovuje rovněž podmínky pracovních povinností a pracovní pomoci pro fyzické osoby. Definuje rovněž objekty důležité pro obranu státu a jejich organizaci, jako například vojenské újezdy. Pojednává také o opatřeních v zájmu obrany státu, financování obrany státu a o přípravě občanů k obraně státu.

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně stanovuje práva a povinnosti jednotlivých subjektů a státní správy v oblasti požární ochrany. Zákon pokrývá oblasti jako požární

ochrana budov, technických zařízení, čištění, kontrola a revize spalinových cest, rovněž pojednává o spolupráci na úseku požární ochrany a definuje jednotky požární ochrany.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení upravuje působení některých ministerstev, ústředních správních úřadů a samosprávných celků při přípravě na krizové situace. Upravuje rovněž orgány krizového řízení na všech úrovních, velice obecně definuje financování krizového řízení. Pojednává také o stavu nebezpečí a zpracování a schvalování plánů, jako například krizového plánu nebo plánu krizové připravenosti.

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi stanovuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, které užívají objekty, kde je umístěna nebezpečná látka. Rovněž zpřesňuje pojem havarijní plánování a havarijní plán. Upravuje také působnost státní správy v této problematice.

Zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru České republiky upravuje postavení HZS, jeho práva, povinnosti a úkoly ve vztahu k bezpečnostnímu systému ČR.

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon je stěžním zákonem ČR v oblasti vzdělávání, konkrétně od předškolního vzdělávání až po vyšší odborné školy. Zákon pojednává o jednotlivých instancích vzdělávání, právech a povinnostech všech zúčastněných stran.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva je prováděcí vyhláškou k zákonu 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Vyhláška se zabývá zřizováním zařízení civilní ochrany, jejich vybavením a personálem. Dále upravuje některá opatření ochrany obyvatelstva, jako například varování a vyrozumění, evakuaci a ukrytí.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky je stěžním dokumentem pro bezpečnostní systém ČR. Zavádí dva krizové stavy, konkrétně nouzový stav a stav ohrožení státu. Pojednává také o bezpečnostní radě státu. Definuje také podmínky zkráceného jednání o návrzích zákonů a podmínky prodloužení volebního období.

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému pojednává o koordinaci složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu a o zásadách této spolupráce. Definuje také dokumentaci IZS a zásady zpracování, schvalování a používání havarijního plánu kraje a vnějšího havarijního plánu.

2.2 Dokumenty nelegislativního charakteru

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 je základní koncepční dokument ochrany obyvatelstva v České republice. „*Smyslem zpracování této Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 je vytvoření podmínek pro bezpečný život všech občanů při respektování možností a schopností České republiky.*“ (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020)

Představuje tři strategické cíle, kterými jsou:

- rozvoj podmínek,
- podpora úkolů a opatření,
- zvyšování účinnosti organizace.

Jedním z úkolů druhého strategického cíle je vzdělávání a příprava žáků a studentů.

Bezpečnostní strategie České republiky 2023 je základním dokumentem bezpečnostní politiky České republiky. Tento dokument zahrnuje analýzu aktuálních bezpečnostních hrozeb a trendů, stanovuje strategické cíle v oblasti bezpečnosti a navrhuje konkrétní kroky, které by měla vláda podniknout k jejich dosažení. Bezpečnostní strategie klade důraz zejména na vzdělávání v oblasti kybernetické a informační gramotnosti, kritické myšlení, sebeochranu a vzájemnou pomoc při mimořádných událostech a krizových situacích (Ministerstvo zahraničních věcí, 2023).

Obranná strategie České republiky je základním koncepčním dokumentem v oblasti obrany státu. Jejím účelem je definovat základní východiska, cíle a nástroje obranné politiky a úkoly obranného systému ČR. Ve zkoumané problematice stanovuje klíčovou roli v zajišťování obrany pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, konkrétně v oblasti podpory vzdělávání a přípravy občanů k obraně státu. Dále jako jeden z hlavních předpokladů obranschopnosti uvádí, že vzdělávací systém vhodným způsobem podporuje vojenské, bezpečnostní a technické znalosti a schopnosti a posiluje ochotu přispívat k obraně země. (Ministerstvo obrany, 2023)

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024 je jedním ze stěžejních dokumentů v oblasti plánování obrany státu. Koncepce poukazuje na fakt, že v míru se k obraně státu povinně připravují žáci základních a středních škol v rámci výuky. Pro ostatní občany je tato příprava dobrovolná, nicméně ve stavu ohrožení státu se tato dobrovolnost nahrazuje povinností. Koncepce dále definuje cíle POKOS, režimy přípravy občanů a rámec přípravy

občanů. Zabývá se také přípravou v rezortu ministerstva obrany a přípravou mimo rezort MO. Věnuje se rovněž přípravě stávajících a budoucích pedagogických pracovníků v této problematice. Dosažení popsaného cílového stavu je předpokládáno v roce 2024.

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení je stěžejním dokumentem ve vzdělávání ochrany obyvatelstva a krizového řízení napříč celým bezpečnostním systémem. Definiuje vzdělávání podle jednotlivých úrovní, podle cílových skupin nebo podle forem vzdělávání. Stran řešené problematiky se zaměřuje na vzdělávání pedagogických pracovníků a určuje, jakými tématy by se tito pracovníci měli vzdělávat.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je základním dokumentem pro vzdělávání na základních školách. Tvoří obecný závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP) škol všech oborů. RVP se věnuje klíčovým kompetencím, které by měl žák po absolvování vzdělávání získat a věnuje se vzdělávacím oblastem, ve kterých vzdělání na školách probíhá. Podrobně bude RVP rozebrán v následujících kapitolách.

3 ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ NA ÚSEKU VZDĚLÁVÁNÍ MLÁDEŽE V OBLASTI BEZPEČNOSTI

V dnešní době se vzdělávání žáků škol nechává na odbornících, konkrétně na složkách integrovaného záchranného systému, případně organizacích působících na tomto úseku. Mezi tyto organizace patří například:

- Policie České republiky,
- Hasičský záchranný sbor České republiky,
- Městská policie,
- Armáda České republiky,
- Český červený kříž a ZZS,
- Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska,
- BESIP,
- OČMU.

3.1 Policie České republiky

Policie ČR, provádí vzdělávání žáků i ve spolupráci s dalšími organizacemi. PČR vzdělává zejména v oblasti dopravní bezpečnosti, drogové prevenci a kriminalitě, předcházení trestné činnosti, záškoláctví, extremismu a terorismu. Toto vzdělání probíhá převážně přímo na školách. PČR také pořádá zájmové dny pro děti, kde žáky seznamuje žáky s postupy, výbavou, technikou a celkově s činností PČR.

Konkrétně Krajské ředitelství Policie Jihomoravského kraje uspořádalo akce jako například (Policie České republiky KŘP Jihomoravského kraje, 2024):

- Je nás vidět – důraz kladen na užívání reflexních prostředků v dopravě,
- Nepodceňujte povinnou výbavu jízdního kola – preventivní akce zaměřená na cyklisty,
- Den s Policií ČR – akce zaměřená na prezentaci Policie a soutěže pro děti,
- Den prevence a osvěty v dopravě – akce zaměřená na prezentaci Policie a věnování pozornosti při pohybu po a podél pozemních komunikací,

- Při záchraně života jde opravdu o sekundy – akce zaměřená na základy poskytování první pomoci.

3.2 Hasičský záchranný sbor České republiky

HZS ČR provádí vzdělávání samostatně i ve spolupráci s dalšími organizacemi. U žáků se zaměřuje převážně na bezpečné chování na komunikacích, nebezpečné situace a bezpečné chování a základní odhadnutí rizik. Hlavním cílem je připravit žáky na mimořádné události, které mohou ohrozit jejich život, zdraví, majetek a životní prostředí.

HZS vzdělávání provádí prezenčně přímo na školách, případně prostřednictvím vzdělávacích webů a aplikací, jakými jsou například (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024):

- Hasík CZ – předávání informací z oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany formou besed,
- Záchranný kruh – portál, obsahující celou řadu materiálů pro vzdělávání klasickou cestou nebo formou hry,
- Chytré blondýnky radí – portál, který radí, jak správně postupovat při běžných druzích ohrožení, včetně ohrožení Vaší bezpečnosti či Vašeho majetku v důsledku kriminality,
- Hasiči pro školy – projekt pro podporu vzdělávání v oblasti Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí.

3.3 Městská policie

Městská policie svými tématy v oblasti vzdělávání značně překrývá Policii ČR. Zabývá se také prevencí kriminality, bezpečným pohybem po pozemních komunikacích nebo základy práva.

Městská policie Brno nabízí výukové programy, zaměřené na prevenci kriminality a prevenci rizikového chování dětí. MP Brno nabízí konkrétně tyto programy (Městská policie Brno, 2023):

- 1.-3. třída ZŠ – Bezpečné chování – "Foxíkova pravidla",
- 4.- 5. třída ZŠ - "Dětská práva a povinnosti",
- 6.-9. třída ZŠ, SŠ – Právní vědomí – "Preventivně o právu“,

- 6.-9. třída ZŠ, SŠ – Závislosti.

3.4 Armáda České republiky

Armáda České republiky poskytuje vzdělání převážně v problematice POKOS, tedy přípravě občanů k obraně státu. Vzdělávání prostřednictvím AČR probíhá pomocí tematického programu, zaměřeného především na první pomoc, detekci, osobní ochranu, sebeobranu, ukázkou techniky a základy sebeobrany. AČR také v rámci POKOS nabízí školení pro učitele základních a středních škol. Tato školení mají učitelům poskytnout základní znalosti v oblasti POKOS z tematiky stanovené v rámcových, respektive školních vzdělávacích programech. Konkrétně KVV Brno v roce 2024 realizovalo a plánuje celkově 5 takovýchto školení ve spolupráci s Českým červeným křížem Brno. (KVV Brno, © 2004-2023)

3.5 Český červený kříž a ZZS

Český červený kříž a Zdravotnická záchranná služba kraje poskytují vzdělávání se stejným zaměřením. ZZS se realizuje spíše přímo na základních školách a ČČK se zaměřuje spíše na volnočasové aktivity formou zdravotnických kroužků a letních táborů. ČČK také v rámci poskytuje kurzy pro veřejnost se zaměřením na první pomoc. (Oblastní spolek Českého červeného kříže Praha 1, © 2024)

3.6 Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska je mateřskou organizací sborů dobrovolných hasičů. Jedním z hlavních cílů těchto organizací je jak fyzicky, tak odborně zdokonalovat své členy v oblasti požární ochrany. SDH mají také své sportovní oddíly a oddíly mladých hasičů. Právě oddíly mladých hasičů se věnují vzdělávání dětí formou hravých aktivit. Děti se učí zvládat a rozpoznávat nebezpečí, získávat dovednosti v první pomoci, orientaci v terénu, v lese, základy ochrany obyvatelstva a další (Ústřední odborná rada mládeže, 2023).

3.7 BESIP

BESIP je celorepublikové uskupení, působící na úseku prevence. Specializuje se na bezpečnost silničního provozu, rozeznávání nebezpečí a reakce na ně. BESIP se věnuje vzdělávání prvního a druhé stupně základní školy, vyvíjí metodiky dopravní výchovy pro

družiny a mimoškolní zařízení. BESIP také vyvinul a provozuje aplikaci „Doprapka“, což je vzdělávací aplikace z dopravního prostředí. (BESIP, © 2024)

3.8 Web ochrana člověka za mimořádných událostí

Webový vzdělávací portál, který vznikl ve spolupráci Hasičského záchranného sboru ČR a neziskové organizace Centrum pro bezpečný stát. Jeho účelem je poskytnout na jednom místě pomůcky a materiály pro učitele i žáky z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. Portál obsahuje velké množství materiálů, vzdělávacích videí a prezentací. (Ochrana člověka za mimořádných událostí, 2017)

DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická východiska se skládají z tří nosných okruhů. Zatímco úvodní část ukotvuje téma ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, další pasáže teoretické části se zaměřují na oblast bezpečnosti jak z hlediska právního rámce, tak i klíčových dokumentů, potažmo na organizace působící na úseku vzdělávání mládeže v oblasti bezpečnosti.

První kapitola definuje vybrané činnosti, které lze do uvedené oblasti zahrnout, a jako taková je klíčovým podkladem pro tvorbu aplikační části. Mezi stěžejní zdroje pro tvorbu této kapitoly se zařadila zejména monografie prof. Davida Řeháka na téma Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb.

Navazující kapitola sumarizuje nezbytný právní rámec, na němž problematika bezpečnosti staví. V tomto výčtu nechybí zmínka o stěžejních právních normách, mezi které patří balíček krizových zákonů doplněný o prováděcí vyhlášky a dokumenty nelegislativního charakteru.

Závěrečná část teorie nabízí vhled do rejstříku organizací, jež se zabývají preventivně výchovnými aktivitami na poli bezpečnostního vzdělávání. Jsou zde zahrnuty v řadě prvé Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor, Armáda České republiky, ale i organizace typu BESIP či web ochrany člověka za mimořádných událostí čili organizace provozující webový portál usnadňující výuku bezpečnosti vyučujícím i žákům.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je orgán, v jehož čele stojí člen vlády, ministr školství. Úřadujícím ministrem školství je od 4. května roku 2023 doc. PhDr. Mikuláš Bek, Ph.D.

Působnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) je upravena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky. Tento zákon uvádí, že „*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení, základní školy, střední školy a vysoké školy, pro vědní politiku, výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, a pro vědecké hodnosti, pro státní péči o děti, mládež a tělesnou výchovu.*“

V ČR je zaveden systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Tyto dokumenty jsou v České republice na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň těchto dokumentů tvoří rámcové vzdělávací programy, které jsou tvořeny pro každou úroveň vzdělání – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň potom představují Školní vzdělávací programy, podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Vzhledem k zaměření práce bude dále probíhat rozbor Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělání (dále jen RVP).

4.1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol. Stanovuje rovněž očekávané výstupy a učivo.

Aktuálně platný vzdělávací program je z roku 2023. Ve své čtvrté kapitole stanovuje tzv. klíčové kompetence. Jedná se o souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Mezi těmito klíčovými kompetencemi jsou uvedeny následující (MŠMT, 2023):

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,

- kompetence občanské,
- kompetence pracovní,
- kompetence digitální.

Pro účely zkoumané problematiky jsou důležité dvě kompetence a sice kompetence k řešení problémů a kompetence občanská.

Kompetence k řešení problémů

Tato kompetence zjednodušeně říká, že žák po ukončení základního vzdělání:

- vnímá a umí rozpoznat problémové situace, pochopit je a umí je promyslet a naplánovat řešení,
- na základě svých zkušeností umí najít nejlepší řešení, nenechá se odradit nezdarem,
- umí správnost řešení problému a sledovat vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- uvědomuje si odpovědnost za své rozhodnutí a umí ji nést a umí si tyto rozhodnutí obhájit.

Kompetence občanská

Tato kompetence zjednodušeně říká, že žák po ukončení základního vzdělání:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení,
- chápe princip zákonů a společenských norem, je si vědom svých práv a povinností,
- poskytne podle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka,
- chrání a oceňuje tradice, kulturní a historické dědictví, má smysl pro kulturu a aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit,
- chápe ekologické a environmentální problémy, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.

Těchto klíčových kompetencí je dosahováno systematicky. Jsou obsaženy téměř ve všech předmětech a nedají se učit jednotlivě a samostatně. MŠMT tedy přesně specifikuje, jaké výstupy by měl mít každý předmět tak, aby přispěli k získání konkrétních kompetencí. Výstupy zaměřené na naši problematiku najdeme převážně v oblastech Člověk a zdraví, do

kteří patří předměty Výchova ke zdraví a Tělesná výchova a Člověk a příroda, do které patří předměty jako Fyzika, Chemie, Přírodopis a Zeměpis.

Konkrétně v RVP můžeme najít tyto výstupy:

Tabulka 2 Výstupy z RVP (MŠMT, 2023)

Stupeň	Celek	Předmět	Výstup
1. stupeň	Člověk a jeho svět	Člověk a jeho zdraví	rozezná nebezpečí různého charakteru
			uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu
			ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek
			reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech
			rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc
2. stupeň	Člověk a příroda	Fyzika	bezpečné chování při práci s elektrickými přístroji a zařízeními
			ochrana lidí před radioaktivním zářením
		Chemie	první pomoc při zasažení pokožky kyselinou nebo hydroxidem
			Předcházení nebezpečnému průběhu chemických reakcí
			orientuje se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka
			aplikuje znalosti o principech hašení požárů na řešení modelových situací z praxe

Stupeň	Celek	Předmět	Výstup
		Přírodopis	praktické zásady a postupy při léčení běžných nemocí, závažná poranění a život ohrožující stavy
			mimořádné události způsobené přírodními vlivy
	Člověk a zdraví	Výchova ke zdraví	projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví a osobního bezpečí; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc
			uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí
			klasifikace mimořádných událostí, varovný signál a jiné způsoby varování, základní úkoly ochrany obyvatelstva, evakuace, činnost po mimořádné události, prevence vzniku mimořádných událostí
			drobné úrazy a poranění, prevence nemocí a úrazů, první pomoc při drobných poraněních
			služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku
			postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén); požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana

Stupeň	Celek	Předmět	Výstup
			a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém

Z výstupů RVP je vidět, že MŠMT cílí s bezpečnostními tématy převážně na druhý stupeň základní školy, a to až v odborných předmětech. Zcela logicky se snaží provázat bezpečnost s fyzikou a chemií. Žáci prvního stupně se na volném prostranství v drtivé většině pohybují s dospělými osobami a nemusí tedy řešit takový počet mimořádných situací. Proto se na prvním stupni objevují převážně základy první pomoci, bezpečné chování na silnici, dodržování pokynů dospělých a komunikace s operátory na tísňové lince.

Větší teoretické a praktické nároky se kladou na žáky druhého stupně. Zde by měly splnit nároky předměty z oblasti Člověk a zdraví. Žáci by měli umět rozlišit mimořádné události, měli by dodržovat zásady správného chování při mimořádných událostech, pokročilejší základy první pomoci, hašení požárů, základy ochrany obyvatelstva a další.

4.2 Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách

Národní pedagogický institut České republiky spravuje webovou stránku s názvem Metodický portál RVP.CZ. Tento portál vznikl a slouží jako metodická podpora učitelů a k podpoře zavedení RVP ve školách. Účelem je vytvoření prostředí pro vzájemnou inspiraci a informovanost. Tato webová stránka obsahuje materiál z roku 2012, který byl vytvořen ve spolupráci s Hasičským záchranným sborem České republiky a jedná se o postup zavedení problematiky do ŠVP. Materiál obsahuje také přílohy, ve kterých jsou popsány základní pojmy, doporučená literatura, z jaké legislativy se vychází, začlenění problematiky v současných RVP základního vzdělání a návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky. Materiál rovněž obsahuje návrh rozdělení učiva v jednotlivých ročnících základní školy.

Tabulka 3 – Návrh rozdělení učiva na prvním stupni (Kolektiv autorů, 2012)

Ročník	Učivo	Obsah
1. ročník	Sebeochrana, pomoc a prevence rizik	Důležitá telefonní čísla, přivolání pomoci, jak předcházet úrazům, neznámý u domu, správné chování venku, jak postupovat, když se bojím nebo si nevím rady
	Požáry	Prevence vzniku požáru doma, rizika požáru
2. ročník	První pomoc	První pomoc při drobných poraněních, volání na tísňovou linku – nácvik komunikace
	Péče o zdraví a prevence rizik	Bezpečné chování v různých životních situacích
	Požáry a jejich rizika	Označování nebezpečných látek, bezpečnostní značení a výstražné tabulky, správné chování při požáru
	Osobní bezpečí a podpora a ochrana duševního a fyzického zdraví	Jak se umět vypořádat se strachem
3. ročník	První pomoc	(opakování a rozvíjení učiva osvojeného ve 2. ročníku)
	Mimořádné události	Pojem, nejčastější mimořádné události, varování před nebezpečím, volání na tísňové linky
	Požáry	Modelové situace, nebezpečí zábavní pyrotechniky
	Péče o zdraví a prevence rizik	Bezpečné chování při mimořádných událostech, nebezpečí za tmy, rizikové chování – šikana, drogy; pomoc při mimořádných událostech

Ročník	Učivo	Obsah
4. ročník	Osobní bezpečí a prevence duševního a fyzického zdraví	Evakuace, označení hlavních uzávěrů, rizika letních prázdnin, nález neznámého předmětu
	Požáry a jejich rizika	Příčiny vzniku, lesní požáry, největší rizika požárů
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Obvazový materiál a různé techniky, rizika u vody, záchrana tonoucího
5. ročník	Integrovaný záchranný systém	Složky, význam ve vztahu k řešení mimořádných událostí
	Požáry a jejich rizika	Hasící přístroje, evakuace a její nácvik, evakuační plán, úniková cesta a její značení
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Resuscitace, přivolání pomoci, prevence rizik sportů, rizika otrav
	Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému	Problematika nevhodných doteků, obtěžování, fotografování, šikany, diskriminace, lhostejnosti; základy zvládnání stresových stavů, nebezpečí internetu

Z výše zmíněné tabulky vyplývá doporučené rozdělení témat na prvním stupni základních škol. Rozdělení témat dobře reflektuje vývojové stádium žáků a vsouvá do běžné výuky tyto témata spíše hravou a zážitkovou formou. Na prvním stupni je efektivnější žáky do výuky zapojit prostřednictvím aktivit více než pouze frontální výukou.

Tabulka 4 Návrh rozdělení učiva na druhém stupni (Kolektiv autorů, 2012)

Ročník	Učivo	Obsah
6. ročník	Klasifikace mimořádných událostí	Základní rozdělení mimořádných událostí včetně příkladů
	Varovný signál „Všeobecná výstraha“	Činnost po zaznění varovného signálu, druhy signálů, obecné zásady opuštění bytu

Ročník	Učivo	Obsah
	Evakuace	Průběh evakuace, evakuační zavazadlo, evakuační střediska
	Ukrytí, nouzové přežití	Ukrytí, nouzové přežití, humanitární pomoc
	Povodně a zátopové oblasti	Přívalové deště, povodně, historie, zásady chování při povodních
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Stavy ohrožující život, transport raněného, dopravní nehody, zlomeniny, otřes mozku, astmatické a epileptické záchvaty
	Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému	Zvládání stresových situací, návykové látky, prevence šikany, prevence agresivity
	Prevence úrazů a nemocí spojených s běžnými činnostmi	Práce/hry s PC, používání chemických látek v domácnosti, používání elektrického nářadí a přístrojů v domácnosti
7. ročník	Požáry a jejich rizika	Rozdíl mezi ohněm a požárem, principy hoření, třídy požárů, otevřený oheň v přírodě, nebezpečnost látek, fáze požárů hasící přístroje
	Ochrana před úrazem elektrickým proudem	Nebezpečné sloupy elektrického vedení, poškozené zásuvky, vypínače a přívodní šňůry
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Resuscitace, tepelné poranění, otravy alkoholem a jinými látkami, krvácení, rány, poranění oka, poranění hrudníku
	Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví, prevence psychického onemocnění a násilí namířenému proti sobě samému	Drogová prevence, prevence agresivity, prevence záškoláctví, stres, základy psychosociální pomoci

Ročník	Učivo	Obsah
8. ročník	Integrovaný záchranný systém	Význam, základní a ostatní složky, záchranné a likvidační práce
	Mimořádná událost a krizové řízení, krizová situace, krizový stav	
	Individuální ochrana	
	Improvizovaná ochrana	Prostředky, tvorba, nácvik
	Havárie, antropogenní události	Členění, dopady, bezpečnostní tabulky
	Havárie s únikem nebezpečných látek	Druhy nebezpečných látek, prevence úniků šíření nebezpečných látek
	Radiační havárie jaderných energetických zařízení	Účinky ionizujícího záření na člověka, radiační havárie a chování při ní, funkce jaderných elektráren
	Terorismus, extremismus	Formy, typy, nové hrozby, ohrožení výbušninami, kyberterorismus
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Poranění páteře, úraz el. proudem, tonutí, intoxikace, křeče
	Prevence fyzického a duševního násilí, psychického onemocnění a násilí namířeného proti sobě samému	Stres, psychosociální pomoc
9. ročník	Základní charakteristika mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy	Příklady největších událostí a zásady chování při nich
	Přežití v přírodě	Orientace, tvorba přístřešku, způsoby signalizace, lesní rostliny, plodiny, živočichové; jak získat pitnou vodu, ochrana před nebezpečnou zvěří

Ročník	Učivo	Obsah
	Prevence úrazů a nemocí souvisejících s prací, zásady bezpečného chování	Návaznost na učivo osvojované v předchozích ročnících
	Péče o zdraví a poskytování první pomoci	Dopravní nehody, úraz elektrickým proudem, poranění kostí, svalů, kloubů; cukrovka, infarkt, cévní mozková příhoda, kolaps, zánět slepého střeva
	Prevence fyzického a duševního násilí, psychického onemocnění a násilí namířeného proti sobě samému	Prevence násilí, drogy, infekční nemoci, sekty a jejich znaky

Doporučené rozdělení výuky na druhém stupni je obsáhlejší a komplexnější než na prvním stupni. Objevují se zde i témata z oblasti ochrany obyvatelstva, požární ochrany první pomoci a další. Rovněž zde můžeme najít rozšíření znalostí z prvního stupně v již zmíněných tématech. Na druhém stupni je možné tuto problematiku vyučovat frontálně, nicméně je doporučeno využívat aktivní formu výuky jak pro udržení pozornosti, tak i pro lepší vstřípení řešené problematiky. Na druhém stupni je rovněž možné tyto témata zařazovat i do dalších předmětů vzhledem k pokročilému stádiu vzdělávání žáků a podpoře mezipředmětových vztahů.

5 ANALÝZA AKTUÁLNÍHO STAVU NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Pro zavedení jakéhokoliv zefektivnění je v první řadě nutné zmapovat aktuální stav. Pro tvorbu tohoto zmapování bylo porovnáno ŠVP škol mezi sebou a zároveň i s RVP. Následně bylo využito vědomostního testu pro žáky 5. a 9. tříd. Testové otázky byly vybírány náhodně tak, aby v testu byla obsažena téměř celá problematika. Jako poslední krok v analýze aktuálního stavu byl veden rozhovor s vedoucími pracovníky jednotlivých škol.

Pro celkovou analýzu byly vybrány následující školy:

- Základní škola a Mateřská škola Dolní Dunajovice, příspěvková organizace,
- Základní škola Mikulov, Hraničářů 617 E, příspěvková organizace,
- Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace.

5.1 Popis škol a porovnání školních vzdělávacích programů

Školní vzdělávací program je základním koncepčním dokumentem školy stran vzdělávací nabídky. Prvním krokem je tedy zjistit, do jaké míry se problematice ve školách mají žáci věnovat.

Základní škola a Mateřská škola Dolní Dunajovice, příspěvková organizace

Základní škola se nachází v okrese Břeclav v obci Dolní Dunajovice. Kromě základní školy pod tento subjekt spadá ještě mateřská škola, školní družina a školní jídelna. Podle rejstříku škol má škola kapacitu 320 žáků. Výuka bezpečnostní problematiky je ve škole rozdělena do více předmětů. Následující tabulka obsahuje její rozdělení v jednotlivých ročnících.

Tabulka 5 - Výstupy ze ŠVP ZŠ Dolní Dunajovice (Školní vzdělávací program: Škola pro život, 2021)

Ročník	Předmět	Učivo
1. ročník	Prvouka	Druhy mimořádných událostí
		Chování při mimořádných událostech
		Chování v krizových situacích
		Komunikace na tísňových linkách
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech

Ročník	Předmět	Učivo
2. ročník	Člověk a svět práce	První pomoc při drobném poranění
	Prvouka	Chování při mimořádných událostech
		Komunikace na tísňových linkách
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
3. ročník	Prvouka	Chování při mimořádných událostech
		Komunikace na tísňových linkách
		Řešení krizových situací
		Zvládání rizikových situací
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
4. ročník	Informatika	Bezpečnost dat
	Přírodověda	Bezpečnost při pohybu venku
		Chování při mimořádných událostech
		Chování při požáru
		Naturogenní mimořádné události a ochrana proti nim
Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech	
5. ročník	Přírodověda	Chování při mimořádných událostech
		Chování při požáru
		Rizika vzniku mimořádných událostí
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
	Vlastivěda	Chování při mimořádných událostech a krizových situacích
Osobní obrana a bezpečnost		
6. ročník	Občanská výchova	Modelové situace mimořádných událostí
		Terorismus
	Přírodopis	Bezpečnost práce při poznávání přírody

Ročník	Předmět	Učivo
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
	Zeměpis	Bezpečnostní a politická integrace států
		Vlivy působící na životní prostředí
7. ročník	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
8. ročník	Dopravní výchova	Pravidla silničního provozu
		První pomoc
	Fyzika	Bezpečnost práce
	Chemie	Bezpečnost práce
		Chování při chemickém poplachu
		Práce s nebezpečnými chemickými látkami
		První pomoc při kontaktu s rizikovou látkou
		Únik nebezpečné látky
	Občanská výchova	Modelové situace mimořádných událostí
		Terorismus
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
	Zdravotní výchova	Bezpečnost v dopravě, chování při dopravních nehodách
		Činnost při mimořádné události
		Evakuace
		Klasifikace mimořádných událostí
Komunikace na tísňových linkách		
Krizové situace		
Likvidace následků hromadného zasažení obyvatel		
Ochrana člověka za mimořádných událostí		
Prevence mimořádné události		

Ročník	Předmět	Učivo
		Rizika používání návykových látek
		Rizika v dopravě
		Varování
9. ročník	Chemie	Hašení požárů
		Hořlaviny
		Rizika chemického průmyslu
		Únik nebezpečné látky
	Přírodopis	Příčiny vzniku mimořádných událostí a ochrana proti nim
	Tělesná výchova	Bezpečnost při pohybových činnostech
	Zeměpis	Bezpečné chování při mimořádných událostech

ŠVP Základní školy Dolní Dunajovice je zpracován velice dobře a skvěle reflektuje požadavky RVP a přidává i něco navíc. Rozvoj je dynamický, pouze 7. ročník tvoří výjimku, kde se problematice věnují pouze v tělesné výchově. Velké penzum bezpečnostních témat je směřováno do posledních dvou ročníků, kde se žáci problematice věnují v běžných předmětech, jako je chemie, fyzika, občanská výchova nebo přírodopis. Obrovské množství témat je potom obsaženo v 8. ročníku v předmětu zdravotní výchova, kde se žáci věnují první pomoci, rizikům, krizovým situacím a mimořádným událostem. V tomto předmětu není opomenuta ani ochrana obyvatelstva a chování v modelových situacích.

Základní škola Mikulov, Hraničářů 617 E, příspěvková organizace

Základní škola se nachází v okrese Břeclav v obci Mikulov. Kromě základní školy pod tento subjekt spadá ještě školní družina a školní jídelna. Podle rejstříku škol má škola kapacitu 520 žáků. Výuka bezpečnostní problematiky je ve škole rozdělena do více předmětů. Následující tabulka obsahuje její rozdělení v jednotlivých ročnících.

Tabulka 6 Výstupy ze ŠVP ZŠ Hraničářů (Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2022)

Ročník	Předmět	Učivo
1. ročník	Pracovní činnosti	Bezpečnost práce
	Prvouka	Bezpečné chování v rizikovém prostředí
2. ročník	Pracovní činnosti	Bezpečnost práce
	Prvouka	Komunikace na tísňových linkách
		Krizové situace
		První pomoc při úrazu
Tělesná výchova	Sebezáchrana při tonutí	
3. ročník	Pracovní činnosti	Bezpečnost práce
	Prvouka	Dodržování pokynů při mimořádných událostech
		Rozlišení nebezpečí v nejbližším okolí
4. ročník	Informatika	Kyberbezpečnost
	Pracovní činnosti	Bezpečnost práce
5. ročník	Pracovní činnosti	První pomoc při úrazu
	Přírodověda	Chování při mimořádných událostech
		První pomoc při úrazech kostí, svalů a kůže
		Zacházení s elektřinou
Tělesná výchova	Bezpečná jízda na kole	
6. ročník	Informatika	Kyberbezpečnost

Ročník	Předmět	Učivo
	Rodinná výchova	bezpečnosti v komunikaci s neznámými lidmi
		Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence
	Tělesná výchova	První pomoc
7. ročník	Přírodopis	První pomoc při uštknutí
	Tělesná výchova	První pomoc
8. ročník	Chemie	Bezpečnost práce
		Hodnocení rizikovosti látek
		Mimořádné události – havárie
	Občanská výchova	Obrana státu
	Přírodopis	První pomoc
	Tělesná výchova	První pomoc
9. ročník	Fyzika	Bezpečnost provozu jaderných elektráren
		Ochrana před radioaktivním zářením
	Chemie	Hašení požárů
		Hodnocení rizikovosti látek
		Hořlaviny
		Rizika spojená s alkoholem
	Občanská výchova	Terorismus
	Pracovní činnosti	Bezpečnost v kuchyni
	Rodinná výchova	Bezpečnost a ochrana zdraví
		Evakuace
		Klasifikace mimořádných událostí
		Komunikace na tísňových linkách
		Ochrana člověka za mimořádných událostí

Ročník	Předmět	Učivo
		Ochrana obyvatelstva
		Prevence vzniku mimořádných událostí
		Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence
		Rizika spojená se zneužíváním návykových látek
		Rizikové situace silniční a železniční dopravy
		Varování
		Základy první pomoci
	Tělesná výchova	První pomoc
	Zeměpis	Chování při mimořádných událostech
		Ozbrojené konflikty
		Rizika přírodních a společenských vlivů na životní prostředí
		Terorismus

Školní vzdělávací program ZŠ Hraničářů pokrývá aktuální RVP v řešené problematice naprosto excelentně. Drží se všeho, co požaduje RVP, a ještě celou problematiku rozvíjí poměrně krásným a smysluplným způsobem. Je zde vidět i dynamický rozvoj, kdy na nižším stupni není z pohledu řešené problematiky požadováno mnoho, protože žáci jsou většinou pod dozorem dospělých. Na druhém stupni již dochází k pozvolnému rozvoji oblastí i obsahu informací. Zakončeno je v 9. ročníku, kde se žáci věnují v rámci předmětu rodinná výchova i problematice bezpečnosti a ochraně obyvatelstva, konkrétněji varování, evakuaci a dalším.

Vzhledem k tomu, že základní škola provozuje rovněž školní družinu, je tato problematika rozvíjena i v rámci ní. V pravidelné míře zejména bezpečné cestě do školy, modelovým situacím v rámci komunikace, nebezpečnému počasí, první pomoci. Při mimořádných činnostech se pak věnují například návštěvě dopravního hřiště nebo hasičské zbrojnice.

Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace

Gymnázium a střední odborná škola Mikulov, příspěvková organizace (dále také GSS Mikulov) se nachází v okrese Břeclav v obci Mikulov. Kromě střední školy pod tento subjekt spadá ještě domov mládeže a školní jídelna. Podle rejstříku škol má škola kapacitu 800 žáků, nicméně se jedná o střední školu. Pro druhý stupeň základního vzdělávání má škola kapacitu 120 žáků. Výuka bezpečnostní problematiky je ve škole rozdělena do více předmětů. Následující tabulka obsahuje její rozdělení v jednotlivých ročnících.

Tabulka 7 Výstupy ze ŠVP GSS Mikulov (Školní vzdělávací program: Gymnázium Osmileté, 2018)

Ročník	Předmět	Učivo
6. ročník (Prima)	Biologie	První pomoc při otravě houbami a při úrazu v laboratoři
	Občanská výchova	Obrana státu
		Popis nebezpečí a krizové situace
		Zásady první pomoci
	Občanská výchova	Způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí
Tělesná výchova	Základy první pomoci	
7. ročník (Sekunda)	Cvičení z biologie	První pomoc při úrazu v laboratoři
	Chemie	Mimořádné události, havárie chem. provozů, úniky nebezpečných látek
		Principy hašení požárů na řešení modelových situací z praxe
		První pomoc v laboratoři, při popáleninách
	Občanská výchova	Obrana státu
	Tělesná výchova	Bezpečné chování v silničním provozu
První pomoc na sjezdovce		
8. ročník (Tercie)	Biologie	První pomoc při poranění
	Chemie	První pomoc při poleptání

Ročník	Předmět	Učivo
	Informatika a výpočetní technika	Dopravně bezpečnostní pravidla První pomoc
	Občanská výchova	Obrana státu
	Tělesná výchova	Základy první pomoci
9. ročník (Kvarta)	Fyzika	Ochrana lidí před radioaktivním zářením
	Chemie	Principy hašení požárů na řešení modelových situací z praxe
	Občanská výchova	Bezpečnostní spolupráce mezi státy
		Obrana státu
		Terorismus
	Tělesná výchova	Základy první pomoci
Zeměpis	Ochrana člověka při ohrožení zdraví a života – živelné pohromy, opatření – chování a jednání při nebezpečí živelných pohrom v modelových situacích.	

V tomto ŠVP je vidět jisté reflektování RVP, zejména v oblastech bezpečnosti práce v laboratoři a jemných náznacích první pomoci. Celý problém tohoto ŠVP spočívá v tom, že je napsán tak, aby vyhověl literě zákona. Problematikou nastíněnou v RVP se zabývá spíše okrajově a přináší pouze minimum inovací či věcí nad rámec.

První pomoci se škola věnuje primárně v oblastech bezpečnosti práce v laboratoři, ošetření drobných úrazů, zásady bezpečného chování a pomoci v silničním provozu, první pomoci na sjezdovce a jiných, pomoci v případě zasažení nebezpečnými látkami, první pomoc při popáleninách a další. V oblasti požární ochrany jsou zahrnuty principy hašení požárů prostřednictvím modelových situací. V oblasti ochrany člověka jsou zahrnuty především postupy a chování při mimořádných událostech, konkrétněji živelných pohrom. Ve fyzice se do jisté míry věnují i ochraně lidí před radioaktivním zářením. Jistá část v hodinách Občanské výchovy se věnuje teoreticky i bezpečnosti, obraně státu a formám terorismu.

Nicméně v celém ŠVP totálně absentuje problematika ekologie, případně udržitelnosti, problematika analýzy rizik v jakékoliv oblasti a nejpalcivější je úplné vynechání oblasti

ochrany obyvatelstva. V dokumentu není vůbec zmíněno varování a informování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití ani individuální ochrana. Z toho se dá usoudit, že žáci umí posoudit jednotlivé mimořádné události a krizové stavy a zřejmě tuší, jak by se při nich měli chovat, ale neprobírají se principy varování, tedy co znamenají varovné signály, jak se k nim v případě těchto situací dostanou informace, neprobírají zásady bezpečné evakuace, kde se v případě nebezpečí ukrýt, ani co by měli u sebe v případě evakuace mít.

Srovnání

Všechny ŠVP jsou zpracovány v souladu s RVP a se zaměřením školy. Je zde velice dobře vidět, že ŠVP základních škol je zaměřeno na široké spektrum předmětů a oborů, kdežto ŠVP gymnázia je zaměřeno převážně na teoretické a specializované předměty.

Dalo by se konstatovat, že se stále drží staré zvyky. Gymnázium by mělo sloužit jako příprava na studium na vysoké škole. Do žáků se tedy „nalévá“ mnoho informací a znalostí v přírodovědně nebo humanitně zaměřených předmětech. Na druhou stranu na základních školách připravují žáky na jakoukoliv školu. Je tedy logické, že kromě znalostí a přemýšlení je nutné u žáků rozvinout i manuální zručnost a chování v běžném životě. Tohle je taky důvod, proč na gymnázium jsou témata z řešené problematiky rozptýlena pouze do jiných předmětů, jakými jsou například fyzika, chemie, biologie, občanská výchova nebo zeměpis. Není zde prostor pro výuku samostatných předmětů, zabývajících se touto problematikou.

Základní školy v tomto mají jistou výhodu, že je možné tato témata přenést do dalších předmětů, jakými je například zdravotní výchova nebo rodinná výchova. V těchto předmětech je prostor i pro praktické nácviky dané problematiky, besedy s odborníky, nebo například návštěvy složek integrovaného záchranného systému.

Můžeme tedy konstatovat, že celá problematika je lépe zvládnuta na základních školách. Nutno však podotknout, že je to absencí praktických předmětů, které se na gymnázium běžně nevyučují.

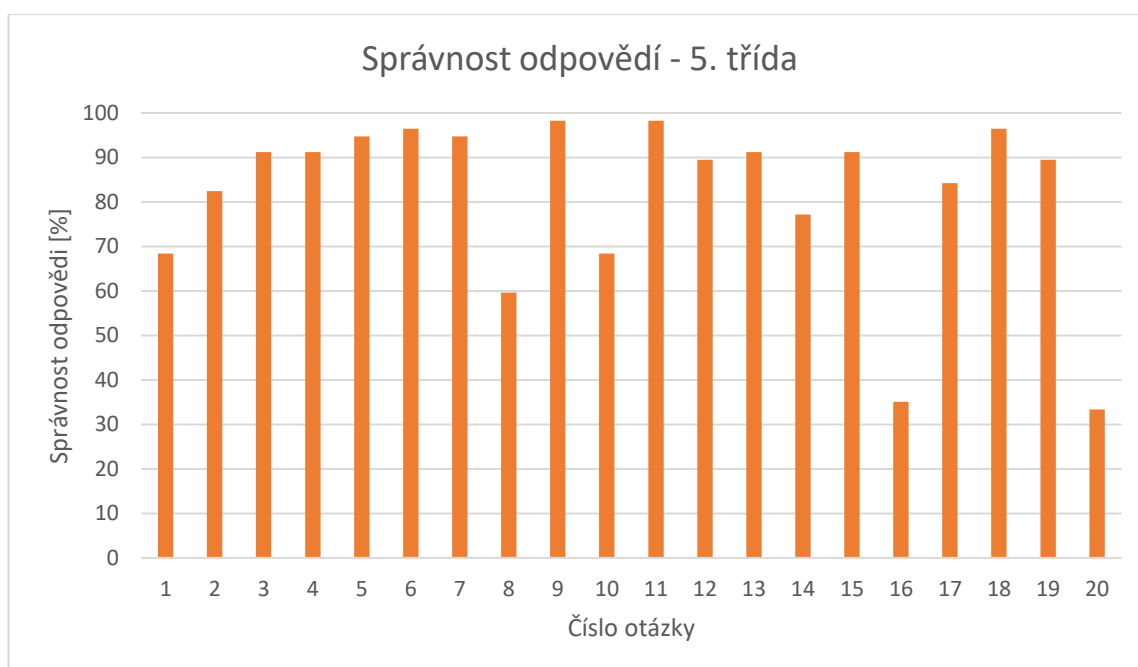
5.2 Vědomostní test pro žáky

Vědomostní test pro žáky 5. a 9. třídy byl sestaven s pomocí materiálu dostupného na webu rvp.cz. Tento materiál obsahuje soubor testových otázek pro každý ročník. Otázky byly vybírány tak, aby pokryly co nejširší problematiku. Celkově se test sestával z 20 otázek. Testy jsou k dispozici v přílohách práce.

Do vědomostního testu se celkově zapojilo 145 respondentů ze 3 školských zařízení. Žáků z 5. tříd odpovídalo 57 a žáků 9. tříd odpovídalo 88.

5. třída

Na písemný test odpovídalo 57 žáků 5. tříd.

Obrázek 4 Správnost odpovědí – 5. třída (zdroj: vlastní)

Z grafu je možné vyčíst, že problematické byly otázky č. 1, 8, 10, 16 a 20. Na všechny ostatní otázky byla úspěšnost odpovědí vyšší než 70 %.

Na otázku č. 1 odpovědělo správně 68,42 % respondentů. Vzhledem k tomu, že se otázka zabývá problematikou čísel tísňového volání, jedná se o důležitou znalost. Respondenti většinou odpovídali pouze číslem 112, ale otázka byla v množném čísle, tedy tato odpověď nebyla uznávána. Ojedinele, ale napříč školami se objevovala i odpověď +420, což je přinejmenším zajímavé.

Na otázku č. 8 odpovědělo správně 59,65 % respondentů. Otázka se zabírá chováním při bouřce. Zde byla správná odpověď: Dřepnu si s nohama a rukama u sebe, nicméně ve velké míře se objevovala odpověď: Začnu utíkat. Pro dítě je zcela logické, že v případě nebezpečí začne utíkat směrem do bezpečí. Nicméně v tomto případě se jedná o velice nebezpečné chování.

Na otázku č. 10 odpovědělo správně 68,42 % respondentů. Tato otázka z oblasti přírodopisu byla směřována na poznání zmije. Většina žáků odpověděla správně, tedy že zmije má klikatou čáru na zádech, nicméně poměrně velkou část zmátla odpověď, že zmije chrastí ocasem, což je samozřejmě špatně.

Na otázku č. 16 odpovědělo správně 35,09 % respondentů. Otázka je z oblasti ochrany obyvatelstva, konkrétněji varování. Méně než polovina věděla, že v případě mimořádné události zní siréna kolísavým tónem po dobu 140 sekund. Zde žáci své odpovědi rozptýlili téměř rovnoměrně.

Na otázku č. 20 odpovědělo správně 33,33 % respondentů. Otázka byla vybrána z tematického celku první pomoci. Zde byla nízká úspěšnost způsobena nejspíše faktem, že otázka nabízela 4 možné odpovědi a všechny dosti podobné. Žáci odpovídali převážně uprostřed hrudní kosti, což byla správná odpověď. V testech se rovněž objevovali odpovědi dolní konec hrudní kosti a levá strana hrudníku. Bohužel toto nejsou místa, kde by se nepřímá masáž srdce měla provádět.

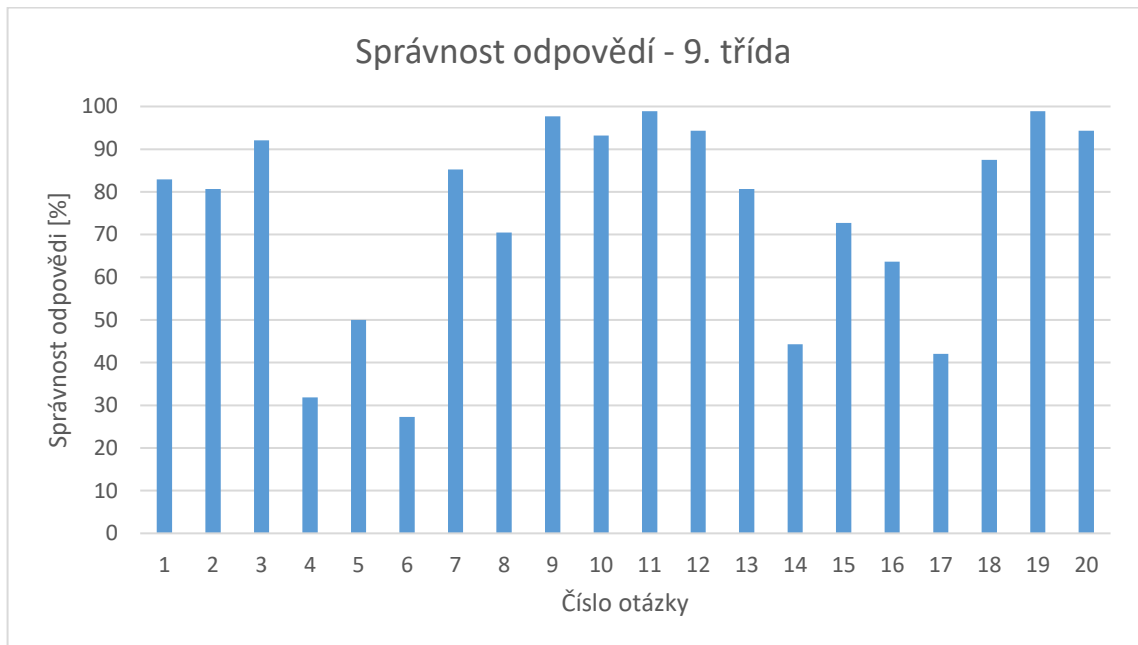
Průměrný zisk bodů z tohoto testu bylo 16,32. Procentuálně to odpovídá 81,6 %, což podle hodnocení Roberta Čapka (2019) odpovídá stupni 2, tedy chvalitebný.

Průměrný počet získaných na žáka ve škole byl následující:

- ZŠ Hraničářů – 16,5 bodu,
- ZŠ Dolní Dunajovice – 16 bodů.

9. třída

Na písemný test odpovídalo 88 žáků 9. tříd.

Obrázek 5 Správnost odpovědí – 9. třída (zdroj: vlastní)

Z grafu je možné vyčíst, že problematické byly otázky č. 4, 5, 6, 14, 16 a 17. Na všechny ostatní otázky byla úspěšnost odpovědí vyšší než 70 %.

Na otázku č. 4 odpovědělo správně 31,82 % respondentů. Otázka se týká chování v případě zemětřesení. Otázka sama o sobě je jednoduchá, nicméně je položena do záporu, což nejspíše většinu respondentů zmátlo nebo si této skutečnosti nevšimli.

Na otázku č. 5 odpovědělo správně 50 % respondentů. Otázka se týká uvíznutí auta v případě povodní. Správnou odpověď (okamžitě opustím auto) zvolila pouze polovina respondentů. Docela často se objevovala odpověď, že utěsním auto a počkám až voda opadne. Nicméně zde není možné přesně určit časový horizont a jedná se tedy o špatnou odpověď.

Na otázku č. 6 odpovědělo správně pouze 27,27 % respondentů. Otázka poukazuje na sněhové hasicí přístroje a ptá se, co s tímto hasicím přístrojem můžeme hasit. Při výuce by to tedy nejspíše chtělo klást větší důraz na hasicí přístroje a obecně na požární ochranu.

Na otázku č. 14 odpovědělo správně 44,32 % respondentů. Otázka je zaměřená na chování v případě úniku nebezpečné látky. Velké procento žáků označovalo za správnou odpověď

schování se ve sklepech, což je špatná odpověď vzhledem k tomu, že většina nebezpečných látek je těžší než vzduch a drží se při zemi.

Na otázku č. 16 odpovědělo správně 63,64 % respondentů. Otázka směřovala na nebezpečná místa v případě bouřky s blesky. Zde byla pět otázka postavená do záporu, což mohlo většinu žáků zmást nebo si tohoto faktu ani nevšimli.

Na otázku č. 17 odpovědělo správně 42,05 % respondentů. Tato otázka opět směřovala a ukrytí v případě úniku nebezpečné látky. Tak jako v otázce č. 14, tak i zde většina žáků označila sklepní prostory. Správnou odpovědí ale bylo na odvrácené straně ve vyšším patře.

Průměrný zisk bodů z tohoto testu bylo 14,89. Procentuálně to odpovídá 74,45 %, což podle hodnocení Roberta Čapka (2019) odpovídá stupni 3, tedy dobrý.

Průměrný počet získaných bodů na žáka ve škole byl následující:

- GSS Mikulov – 16,04 bodu,
- ZŠ Hraničářů – 14,49 bodu,
- ZŠ Dolní Dunajovice – 14,3 bodu.

Získané počty bodů nekorrespondují se závěry z porovnávání ŠVP. Žáci gymnázia se této problematice věnují v menší míře než žáci na základních školách, nicméně se zde nejspíš projevují hlubší znalosti a širší všeobecný přehled, který žákům gymnázia pomohl získat nejvyšší počet bodů.

5.3 Otázky pro vedoucí zaměstnance škol

Jako poslední krok k analýze stavu byl veden rozhovor s vedoucími pracovníky škol. Pro tento rozhovor bylo zvoleno 5 jednoduchých otázek na které byly sbírány jednoduché odpovědi.

Tabulka 8 Otázky pro vedoucí pracovníky škol (zdroj: vlastní)

Otázka	GSS Mikulov	ZŠ Hraničářů	ZŠ Dolní Dunajovice
Absolvovali jste během roku se žáky exkurzi či besedu z oblasti výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?	Ano, od PČR drogová prevence, od AČR POKOS a od BESIP Nultá hodina autoškoly, od učitele Den země.	Ano, od PČR chování za krizových situací a drogová prevence, organizace dne s IZS, kurzy a přednášky první pomoci, trénink AMOKu – již 3x.	Ano, branný den od nejmenované neziskové organizace, kurz první pomoci, od PČR drogová prevence, Zdravotnická záchranná služba, BESIP, Městská policie Mikulov.
Absolvoval někdo z učitelů DVPP z oblasti výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?	Ano – metodik prevence	Neabsolvoval.	Neabsolvoval.
Využíváte veřejně dostupných materiálů k výše zmíněné problematice v běžné výuce?	Ano, využívá se, převážně portál https://www.ocmu.cz /.	Ano, využívá se, převážně portál https://www.ocmu.cz/ .	Ano, využívá se, převážně portál https://www.ocmu.cz/ .

Otázka	GSS Mikulov	ZŠ Hraničářů	ZŠ Dolní Dunajovice
Vyvíjíte při řešení této problematiky vlastní iniciativu nebo čekáte na podnět z venku?	Ano i ne. Ve směru přednášek pro žáky ano, ve směru vzdělávání pedagogů ne.	Čeká se na podnět z venku, aktivní vyhledávání se neprovádí.	Ve všech směrech vyvíjena vlastní aktivita.
Je počet hodin výuky této problematiky podle Vás dostatečný?	Na GSS Mikulov ne.	Na ZŠ Hraničářů ano.	Na ZŠ Dolní Dunajovice ano.

Z výše uvedených skutečností je vidět, že školy ke zkoumané problematice zaujmají podobný přístup. Nicméně je vidět drobná odlišnost v přístupu na gymnáziu a základních školách.

Všechny zkoumané školy věnují čas a pozornost exkurzím a besedám souvisejícím se zkoumanou problematikou. Ve velké míře se objevuje spolupráci s PČR, což se na 2. stupni základního vzdělání dá očekávat v souvislosti s drogovou prevencí a prevencí šikany. Je zde vidět i zapojení dalších základních složek IZS a Armády České republiky, respektive Krajských vojenských velitelství při pořádání branných dnů. Za milé překvapení se dá pokládat, že ZŠ Hraničářů ve svých prostorách opakovaně trénuje s PČR útok aktivního střelce.

V oblasti doplňkového vzdělávání pedagogických pracovníků se dotazované školy moc neangažují. Jedinou světlou výjimku tvoří GSS Mikulov, které jednoho ze svých pedagogů vyslalo na školení s názvem Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Vedení dalších škol tuto iniciativu nevyvíjí, nicméně ředitelé školy konstatovali, že pokud někdo ze zaměstnanců s touto iniciativou přijde, oni mu bránit nebudou.

Stran veřejně dostupných materiálů všechny školy shodně uvedly portál <https://www.ocmu.cz/>.

Při dotazu na vlastní iniciativu se názory všech škol rozcházel. GSS Mikulov vyvíjí iniciativu pouze na přednášky pro žáky. ZŠ Hraničářů nevyvíjí aktivitu vůbec a pouze čeká na podněty z venku. Nutno ale dodat, že ZŠ Hraničářů jsou největší základní škola ve městě

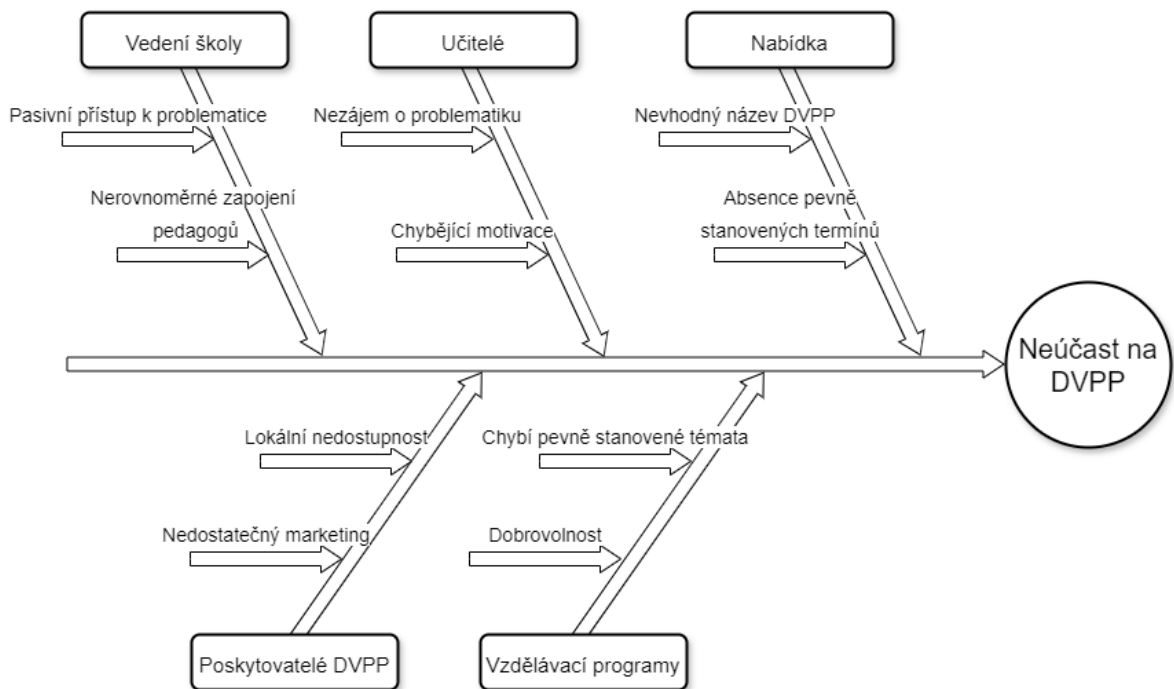
Mikulov a ředitel školy má mnoho kontaktů. Nelze tedy říci, že by škola po této stránce strádala. ZŠ Dolní Dunajovice vyvíjí aktivní iniciativu v přednáškách pro žáky. Nabídky na tyto besedy nebo projektové dny přijímají, a ještě vyhledávají další nad rámec nabízených.

Dotaz na dostatečnost hodin výuky této problematiky měl také rozličné odpovědi. Vedení GSS Mikulov konstatovalo, že počet vyučovaných hodin této problematiky není dostatečný, základní školy počet hodin označily na dostačující. Může to být způsobeno tím, že základní školy se této problematice věnují v k tomu vyhrazených předmětech, kdežto na gymnáziu tyto předměty chybí nebo jsou jejich výstupy rozděleny do předmětů dalších.

5.4 Diagram příčin a následků

Diagram příčin a následků, nazývaný také Ishikawa diagram nebo diagram rybí kosti, může pomoci při brainstormingu k identifikaci možných příčin problému. Klíčový problém se objeví v hlavě ryby a možné příčiny se poté objevují na menších kostech ryby pod různými kategoriemi. Standartně se při použití této metody ve výrobě uplatňuje tzv. 8M: machines (stroje), method (metody), material (materiál), man power (lidé), measurement (měření), mother nature (životní prostředí), management, maintenance (údržba). Tyto kategorie je možné měnit podle charakteru příčiny. Awakishi diagram je přesný opak Ishikawa diagramu, tedy snaží se hledat způsoby, jak tento problém minimalizovat nebo eliminovat (How to Use the Fishbone Tool for Root Cause Analysis, 2022).

Z komunikace se školami a jejich zástupci vyplynulo, že se učitelé ani vedení aktivně nezapojují stran doplňkového vzdělávání pedagogických pracovníků. Z tohoto důvodu byly na danou problematiku vytvořeny Ishikawa a Awakishi diagramy pro zjištění příčin a nalezení možností řešení tohoto problému.

Obrázek 6 Ishikawa diagram (zdroj: vlastní)

Řešeným problémem je neúčast učitelů na DVPP. Uvedeny jsou rovněž dílčí skupiny problémů, jakými jsou

- vedení školy,
- učitelé,
- nabídka,
- poskytovatelé DVPP,
- vzdělávací programy.

Vedení školy zaujímá k tomuto problému spíše pasivní přístup. Vedení školy nemotivuje učitele k aktivní účasti na DVPP, ani jim za jeho absolvování nedává žádné benefity. Neférovost se dá spatřit i v nerovnoměrném zapojování učitelů do této problematiky. Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí spadá převážně do sekce přírodovědné, zeměpisu, občanské výchovy a tělesné výchovy. Ostatní učitelé, jako například učitelé jazyků, jsou touto problematikou zcela nepolíbení a ani se netýká jejich odborného zaměření.

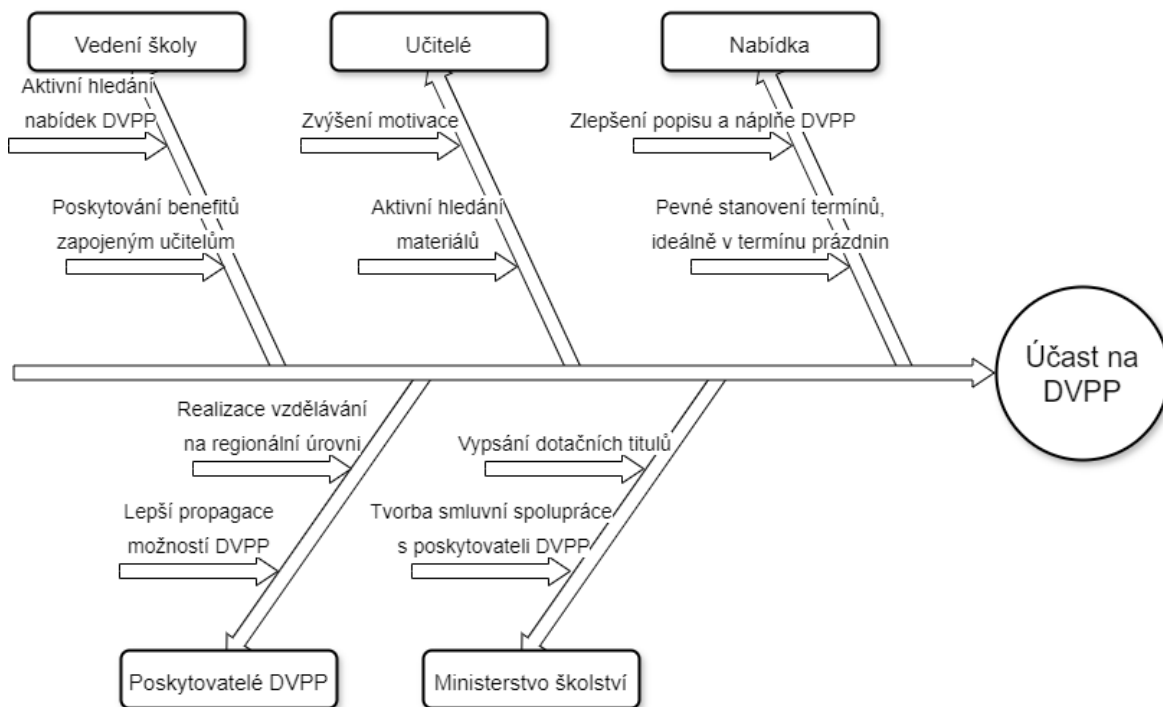
Učitelé o problematiku jako takovou v drtivé většině nejeví zájem vůbec. Pro malé množství z nich bylo nečekané, že se touto problematikou vůbec někdo zabývá. Nutno ale zmínit, že

tito učitelé byli převážně staršího věku. Lze vnímat i chybějící motivaci učitelů doplňkové vzdělávání absolvovat. Pokud se touto problematikou nezaobírají ve vlastní výuce, je jejich motivace nulová.

Nabídka těchto kurzů také není nikterak velká. Tuto problematiku samozřejmě formou DVPP nabízejí složky IZS. Bohužel tyto kurzy jsou často nazvané velice krkolomně nebo z názvu není poznat, co se bude v kurzu probírat. U kurzů složek IZS chybí pevně stanovený termín. Na webových stránkách HZS je uvedena informace „*V případě zájmu kontaktujte prosím příslušníka Hasičského záchranného sboru ČR v daném kraji, který Vám poskytne další potřebné informace.*“ (Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, © 2024), z čehož není patrné, kdy se bude konat následující kurz.

Další skupinou problémů jsou poskytovatelé DVPP, kteří toto vzdělávání poskytují, nicméně absentuje jakýkoliv aktivní marketing nebo nabídka. V situaci, kdy zkoumané školy čekají na podněty zvenčí, jde vysloveně o promarněnou příležitost. Vzhledem ke skutečnosti, kdy o kurzy není patrně velký zájem a dle HZS je nutné kontaktovat pověřenou osobu v daném kraji, budou se tyto kurzy nejspíše pořádat v krajských městech. Pro značné množství učitelů by tedy mohla hrát roli místní nedostupnost.

Slabým místem jsou v tomto ohledu i vzdělávací programy. Jedná se totiž pouze o rámcový plán ze strany MŠMT, případně školy, jak se k celé problematice postavit. Nicméně není nikde pevně stanovený rozsah témat. Rovněž neexistuje ze strany RVP žádná povinnost pro účast alespoň malého množství učitelů.

Obrázek 7 Awakishi diagram (zdroj: vlastní)

Awakishi diagram nabízí možné kroky ke zvýšení účasti učitelů na kurzech DVPP. Identifikuje rovněž dílčí sekce, na které je nutné se zaměřit:

- vedení školy,
- učitelé,
- nabídka,
- poskytovatelé DVPP,
- ministerstvo školství.

Na úrovni vedení školy by bylo skvělé začít se aktivně zapojovat do hledání kurzů DVPP ve zkoumané oblasti. Rovněž by bylo vhodné zajistit obecný systém benefitů pro učitele za absolvování DVPP.

V sekci učitelé je přínosné zvýšit vlastní motivaci pro absolvování těchto kurzů. Stimulem by mohla být aktuální bezpečnostní situace, množící se dotazy žáků a kladení důrazu na tuto problematiku. Učitelé by rovněž mohli aktivně hledat nebo vytvářet materiály k této problematice a v rámci mezipředmětových vztahů ji pozvolna „vplétat“ i do dalších předmětů.

Ze strany nabídky DVPP by bylo vhodné lépe tyto programy DVPP popsat, zrevidovat jejich náplň a zapojit odborníky z praxe jako lektory těchto kurzů. Od poskytovatelů z řad IZS by bylo vhodné pevně stanovit termíny a počty účastníků pro větší přehlednost kurzů.

Poskytovatelé DVPP by mohli lépe své kurzy propagovat, aby bylo jednodušší se k nim dostat a dohledat je. Rovněž by mohlo být přínosné tyto kurzy poskytovat nejen na centrální úrovni, ale i na úrovni regionální.

Celou problematiku by bylo vhodné zastřešit prostřednictvím ministerstva školství, které by mohlo vytvořit smluvní spolupráci s poskytovateli těchto kurzů a zajistit vypsání dotačních titulů pro jejich financování, pokud nejsou kurzy zdarma.

Zhodnocení analytické části

Při porovnávání třech školských zařízení jsou patrné rozdíly mezi každým z nich. V rámci ŠVP je velice patrný rozdíl mezi GSS Mikulov a základními školami, byť všechny subjekty vycházejí ze stejného RVP. Gymnázium se ve svých vzdělávacích plánech specializuje na teoretickou výuku, kdežto základní školy cílí převážně na vyváženost praktické a teoretické výuky. Tahle skutečnost vychází ze zažitých tradic, kdy žáci gymnázií směřují v drtivé většině na vysoké školy, kdežto absolventi základních škol mají velký rozptyl v dalším životním směřování. Tento rozptyl můžeme ohraničit pracovním procesem po ukončení základní úrovně vzdělání přes střední odborné učiliště nebo střední školy.

Na straně znalostí je vidět letmá převaha u žáků gymnázia. Být se problematice nevěnují v takové hloubce a praktičnosti jako žáci základních škol, jejich bodový zisk je nezpochybnitelný. Nicméně využití vědomostního testu v tuto chvíli není jediná berná mince. Skvělým ověřením znalostí by byla praktická zkouška žáků, která je ovšem velice časově a organizačně náročná.

Rozdílný přístup škol je z analytické části taky patrný. Zatímco základní školy se problematice věnují, dle svých zástupců, dostatečně, GSS Mikulov v tuhle chvíli hodnotí svou časovou dotaci ve výuce jako nedostatečnou. Rovněž na školách panuje nezájem o DVPP. Tato problematika byla rozebrána pomocí Ishikawa diagramu a byly na základě Awakishi diagramu sestaveny jisté možnosti pro zlepšení této situace.

Celkově se přístup k problematice na základních školách dá hodnotit kladně, nicméně jak praví klasik, vždy je prostor pro zlepšení.

6 NÁVRH ZEFEKTIVNĚNÍ VÝUKY

Vzdělávání v této problematice má za cíl žákům vštípit, jak se chovat v mimořádných situacích, tedy při vzniku mimořádné události. Celá problematika se vyučuje poměrně obecně. Vzhledem k tomu, že žáci tráví většinu času ve škole, měli by se umět bezpečně chovat převážně v ní. Z tohoto pohledu by měla probíhat různá cvičení právě ve škole. Ať už se jedná o povinný cvičný požární poplach, nebo jakékoli jiné cvičení.

Učitelé si hlavně musí uvědomit svou roli při a po nacvičování modelových situací. Učitel musí zajistit, že (Unesco, 2014):

- žáci ovládají postupy v případě různých mimořádných událostí a umí adekvátně reagovat na hrozby,
- přesvědčí žáky, že i nácvik je důležitý a aby ho nebrali na lehkou váhu,
- dbá na to, aby žáci během nácviku i mimořádné události znali 4 ne: nemluv, netlač se, neutíkej, nevracej se,
- zůstanou se svou třídou a přesvědčí se, že se všichni dostali do bezpečí.

Dost často se stává, že proběhne například nácvik požárního poplachu, ale už ani žáci, ani učitelé nedostanou zpětnou vazbu. Zpětná vazba je nutná pro poučení se z vlastních chyb. V tomto případě ovšem musí probíhat dialog. Učitel řekne žákům, jaké udělali chyby a žáci zase řeknou své poznámky k rozebíranému cvičení.

Nelze ale myslet pouze na chování ve školách. Je rovněž nutné školy tomuto uzpůsobit. Podle Widowati (2021) je zásadní posilovat resilienci školních budov pro odolnost vůči katastrofám. Je nutné tvořit mechanismy, které zvýší odolnost školských zařízení. Tato skutečnost je ještě důležitější při zjištění, že většina školských zařízení (zejména tělocvičen) slouží jako místo nouzového ubytování v případě mimořádných událostí nebo katastrof.

Zlepšení fyzické připravenosti budovy školy by přinesly i checklisty. S jejich pomocí se zjednoduší veškerý zmatek v průběhu evakuace. Tyto checklisty by mohly být v listinné podobě, ale v dnešní době by se daly spíše použít checklisty elektronické. Velice pěkně má tuto problematiku zpracovanou materiál od International Finance Corporation (2010), který se věnuje krizové připravenosti škol. Tento materiál rovněž obsahuje různé scénáře pro cvičení různých mimořádných událostí.

Výborným materiálem pro podporu výuky je publikace od doktorky Pluckové, profesora Vičara, doktora Milěře a dalších autorů, nesoucí název „Jak se zachovat, když...“. Jedná se o učebnici pro 2. stupně základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií. Publikace se zabývá například ochranou obyvatelstva, první pomocí, živelními pohromami a dalšími mimořádnými událostmi. K publikaci je rovněž vydáván pracovní sešit se stejným názvem. Tato učebnice je výborná pro základní školy, pokud mají zavedený samostatný předmět. Využitelná je samozřejmě pro všechny základní školy, nicméně je nutné ji nakoupit ve větším nákladu, aby byla k dispozici pro všechny žáky 2. stupně, a nejen pro jeden ročník, u kterého se předmět aktuálně vyučuje. Co se týče pracovního sešitu, ten je široce využitelný na celém 2. stupni a přímo navazuje na učebnici. Pracovní sešit obsahuje velké množství cvičení, která jsou vhodná k celkovému upevnění probírané problematiky.

Vzhledem k omezenému rozsahu práce byly praktické výstupy vytvořeny jen pro jeden z uvedených vzorků žáků, konkrétně pro 9. ročník základních škol.

Za účelem praktického výstupu byly sestaveny pracovní listy a PowerPointová prezentace. Zatímco PowerPointová prezentace vytváří uživatelsky přívětivý rámec pro frontální formu výuky, pracovní list je nástrojem k samostatné práci žáků a k zopakování a upevnění nosného učiva.

6.1 Modelová hodina

V rámci akcí „Den země“ byla pro žáky GSS Mikulov zrealizována projektová výuka na téma „Chování člověka při mimořádných událostech“. V rámci těchto akcí byli žáci seznámeni s typy a použitím hasících přístrojů, základy první pomoci, integrovaným záchranným systémem, ochranou obyvatelstva, improvizovanou ochranou a chováním v případě ozbrojeného střelce.

Pokud se na celou prezentaci podíváme podrobněji:

Snímek 1 – Titulní stránka

Snímek 2 – Obsah prezentace

Snímek 3 – Úvod – Tento snímek slouží převážně k oživení tísňových telefonních čísel.

Snímek 4 – Typy hasících přístrojů – Snímek ukazuje nejběžnější typy hasících přístrojů. Zde je vhodné rozebrat, jaké požáry je možné hasit kterým hasícím přístrojem, nebo spíše kterým hasícím přístrojem bychom některé typy požárů vysloveně hasit neměli, či jaké mají hasící přístroje stinné stránky. Kupříkladu že sněhovým hasícím přístrojem můžeme hasit

téměř všechny druhy požárů, s výjimkou sypkých materiálů. Musíme si ale dávat pozor na to, že hasíme stlačeným oxidem uhličitým, který je nedýchatelný a mohl by nám ublížit. Rovněž je dobré zmínit, že při hašení tímto hasícím přístrojem má hasivo nízkou teplotu a může způsobit omrzliny.

Snímek 5 – Použití hasících přístrojů – Snímek popisuje správné použití hasícího přístroje. Při výkladu této problematiky je téměř žádoucí hasící přístroj přinést přímo do výuky, aby žáci věděli, kde konkrétně se nachází pojistka, jak se odjišťuje hadice a za co se má hasící přístroj držet – zde žáci dělají často chyby.

Snímek 6 – Telefonát na 155 – Snímek v úvodu říká, co je to první pomoc, následně popisuje základní povinnost tuto pomoc poskytnout. Dále v lehkosti shrnuje, jak by měl takovýto telefonát vypadat. Zde je možné zařadit práci ve dvojicích, případně demonstrovat celý proces hovoru před třídou. Učitel může simulovat dispečink ZZS a žák telefonát od nehody, případně toto mohou zvládnout i dva žáci. Po telefonátu je nutné dát zpětnou vazbu a říci si chyby v komunikaci.

Snímek 7 – Základní vyšetření – Snímek shrnuje, co je nutné zkoumat u zraněného člověka. Zde se doporučuje také provést aktivitu se žáky ve dvojicích, ať si to zkusí „na vlastní kůži“. Učitel zde působí jako mentor a pohybuje se mezi žáky.

Snímek 8 – IZS – Snímek popisuje, co je to integrovaný záchranný systém, shrnuje jeho základní i ostatní složky. Na tomto místě je vhodné zkusit s žáky vymyslet další složky, které by se do této problematiky mohly řadit.

Snímek 9 – Ochrana obyvatelstva – Snímek se zabývá tím, co je to ochrana obyvatelstva a jaké opatření zahrnuje. Posledním dvěma opatřeními se prezentace nevěnuje, je tedy možné je se žáky ve zkratce probrat (co vůbec zahrnují).

Snímek 10 – Varování – Na snímku jsou popsány aktuálně platné tóny, které je možné signalizovat pomocí sirén. Na internetu jsou k dispozici zvukové nahrávky, doporučuje se tedy i tyto pustit. Na třech obrázcích jsou používané typy sirén. Doporučuje se je se žáky projít – které znají nebo někdy viděli, jak fungují, kterých je největší počet atd. Na konci snímku je rovněž doporučená činnost při zaznění tónu všeobecná výstraha.

Snímek 11 – Evakuace – Snímek popisuje evakuaci a pomocí čeho je možné se evakuovat. Rovněž jsou zde k dispozici evakuační značky, podle kterých probíhá objektová evakuace. Doporučuje se se žáky tuto evakuaci rovnou provést, aby si všípili, kde se v budově tyto značky nacházejí a jak se podle nich orientovat. Je možné čas i stopnout a zjistit, jak dlouho

tato evakuace trvala. Pokud se bude jednat o pravidelnou aktivitu, je možné sledovat na čase zlepšení.

Snímek 12 – Evakuační zavazadlo – Snímek se věnuje problematice evakuačního zavazadla. Co je nutné si vzít s sebou je popsáno jak v písemné podobě, tak pomocí obrázku. Tento snímek je možné tvořit pomocí brainstormingu a následně zhodnotit, co žáci určili správně a co jim v odhadu chybělo.

Snímek 13 – Improvizovaná ochrana – Snímek popisuje, co to je improvizovaná ochrana a jaké jsou zásady tvorby improvizované ochrany. Je zde také popsáno, jako předměty a materiály se pro tuto ochranu dají využít.

Snímek 14 – Improvizovaná ochrana – V grafické podobě ukazuje, jak by měla improvizovaná ochrana vypadat. Je zde tedy ideální prostor na realizaci těchto opatření. Možná je práce ve čtyřčlenných skupinkách, které jednoho svého člena vybavují tak, aby zůstal ochráněn.

Snímek 15 – Chování v případě ozbrojeného střelce – Popisuje cíl tohoto střelce a chování žáků v průběhu takové situace. Jedná se o velice choulostivou problematiku, zde je to na uvážení učitele. Snímek je možné doplnit výukovým videem.

Snímek 16 – Závěr – Snímek shrnuje prezentaci a uvádí další možnosti pro vzdělávání.

6.2 Pracovní list

Pracovní list svým obsahem navazuje na modelovou hodinu. Kopíruje obsah této hodiny a slouží ke zopakování a upevnění poznatků z této prezentace. Jedná se časově o krátkou aktivitu, kterou je možné zařadit na začátek následující hodiny, případně za delší časový úsek od prvotního výkladu. Správné odpovědi k tomuto pracovnímu listu jsou dohledatelné v PowerPointové prezentaci.

ZÁVĚR

Cílem předložené práce bylo zmapovat aktuální stav výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na vybraných základních školách, dále zjistit, zda je tato výuka dostatečná či nikoliv, a následně navrhnout možná doporučení, zvyšující úroveň edukace. Za účelem naplnění cíle byly použity metody komparace, vědomostního testu, Ishikawa diagramu a Awakishi diagramu.

Teoretická východiska poukázala na současný trend, kdy výuka bezpečnosti zažívá na základních školách zmrtvýchvstání. Po jistém období stagnace si bezpečnostní témata našla opět cestu do rámcových vzdělávacích programů a v této fázi je na pořadu dne zefektivnění výuky uvedené problematiky.

Jelikož základní bezpečnostní návyky je třeba mládeži předávat již v útlém věku, byla pro účely této práce vybrána základní úroveň školství. Ve snaze o zjištění aktuálního stavu vědomostí byly vybrány poslední ročníky prvního a druhého stupně základního vzdělávání, a to konkrétně na Základní škole a Mateřské škole Dolní Dunajovice, příspěvková organizace, Základní škole Mikulov, Hraničářů 617 E, příspěvková organizace, a Gymnáziu a střední odborné škole Mikulov, příspěvková organizace.

Při podobných výzkumech bývá hojně využívaným nástrojem sběru dat dotazníkové šetření. V případě tohoto tématu však aplikace dotazníku postrádala smysl, neboť hlavním účelem mělo být ověření znalostí. Jako vhodnější volba se tedy naskytl vědomostní test. Jeho distribuce mezi žáky zmíněných školských zařízení byla podmíněna několika předpoklady, mezi které můžeme zařadit souhlas vedení škol, vstřícnost pedagogických pracovníků a dohlédnutí nad korektním průběhem sběru dat. Navzdory náročnosti tohoto procesu se podařilo vědomostní testování realizovat na všech vybraných školách, což vylučuje subjektivitu výsledků a nabízí objektivní vzorek.

Právě kvalita nasbíraných podkladů se stala důležitým stavebním kamenem aplikační části, jež měla za cíl vytvoření praktických materiálů využitelných ve výuce. Vzhledem k nutnosti diverzifikace metod výuky a snaze předcházet ztrátě koncentrace žáků, byly zvoleny nástroje, které umožňují naprosto odlišný způsob pojetí vyučování. Zatímco PowerPointová prezentace slouží primárně k frontálnímu způsobu výuky, pracovní list podporuje spíše samostatnou práci a schopnost vlastní orientace v problému.

Limit předloženého řešení lze potenciálně vidět ve způsobu sběru dat. Jakkoliv je zvolená metoda ve formě znalostního testu opodstatněná, spektrum známých technik nabízí i celou

řadu dalších postupů, které by zvláště pro respondenty v útlém věku mohly být přívětivější. Dále lze polemizovat nad hloubkou a rozsahem znalostního testu, neboť bezpečnostní problematika je nesmírně široká a nebylo možné ji pokrýt komplexně. Při výběru konkrétních otázek však byly respektovány vztažné dokumenty, jež k této problematice v uplynulých letech vznikly.

Na základě výše uvedených skutečností si dovoluji konstatovat, že ideu cíle práce se podařilo naplnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARMSTRONG, Michael a TAYLOR, Stephen, 2015. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy: 13. vydání*. Přeložil Martin ŠIKÝŘ. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5258-7.

BESIP. Žáci základních škol. Online. © 2024. Dostupné z: <https://besip.cz/Vzdelavani/Deti-skolniho-veku/Zaci-zakladnich-skol>. [cit. 2024-04-08].

Bezpečnostní strategie České republiky 2023. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2023. ISBN 978-80-7441-097-0.

ČAPEK, Robert. *Hodnocení body*. Online. 2019. Dostupné z: <https://robertcapek.cz/hodnoceni-body/>. [cit. 2024-04-21].

ČESKO. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ústava České republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

ČESKO. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

ČESKO. Vyhláška č. 328/2001 Sb., Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

ČESKO. Vyhláška č. 380/2002 Sb., Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

ČESKO. Zákon č. 133/1985 Sb., České národní rady o požární ochraně. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>

ČESKO. Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

ČESKO. Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004

Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-224>

ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

ČESKO. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

ČESKO. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258>

ČESKO. Zákon č. 263/2016 Sb., atomový zákon. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 10. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-263>

ČESKO. Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-320>

ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 24. 3. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

FOLWARCZNY, Libor a POKORNÝ, Jiří, 2021. *Evakuace osob*. 2. rozšířené vydání. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-245-0.

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Evakuace obyvatelstva*. Online. 2015. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/evakuace-obyvatelstva.aspx>. [cit. 2024-04-06].

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Projekty k podpoře výuky na školách*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/projekty-k-podpore-vyuky-na-skolach.aspx>. [cit. 2024-04-08].

HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ČR. Prostředky individuální ochrany. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-hlavniho-mesta-prahy-menu-ochrana-obyvatelestva-prostredky-individualni-ochrany-prostredky-individualni-ochrany.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>. [cit. 2024-04-07].

How to Use the Fishbone Tool for Root Cause Analysis, 2022. In: *CMS.gov* [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.cms.gov/medicare/provider-enrollment-and-certification/qapi/downloads/fishbonerevised.pdf?fbclid=IwAR3LTUbnNo6IfaE6c8>

Informace o stavu ochrany obyvatelstva a krizového řízení z pohledu MV. Online. Hasičský záchranný sbor České republiky. 2023. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/zpravodajstvi-2023-brezen-ochrana-obyvatelestva.aspx>. [cit. 2024-04-02].

INTERNATIONAL FINANCE CORPORATION. *Disaster and Emergency Preparedness: Guidance for Schools*. 2010. Dostupné také z: https://www.preventionweb.net/files/13989_ifcdisasteremergencyhandbook63010.pdf.

Jednotlivé druhy výstrah se zvukovými ukázkami. Online. Ochrana obyvatel Olomouc. 2010. Dostupné z: <https://ochranaobyvatel.olomouc.eu/varovani-obyvatel/sireny/druhy-vystrah-a-ukazky>. [cit. 2024-04-02].

KOLEKTIV AUTORŮ, 2012. Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. Dostupné také z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html>.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Praha, 2020. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelestva-v-ceske-republice.aspx>.

Koncepce přípravy občanů k obraně státu 2019–2024. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2019.

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Praha, 2017. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/koncepce-vzdelavani-oobakr-pdf.aspx>.

Krizové řízení. Online. Oficiální informační web města Vlašimi. C2013-2024. Dostupné z: <https://www.mesto-vlasim.cz/krizova-rizeni/>. [cit. 2024-03-30].

KVV BRNO. POKOS. Online. © 2004-2023. Dostupné z: <https://kvv-brno.army.cz/pokos>. [cit. 2024-04-21].

MĚSTSKÁ POLICIE BRNO. Výukové programy pro základní školy a nižší gymnázia (ostatní typy SŠ na základě individuální domluvy). Online. 2023. Dostupné z: <https://www.mpb.cz/cs/prevence/deti-a-mladez/vyukove-programy-pro-zakladni-skoly-a-nizsi-gymnazia-ostatni-typy-ss-na-zaklade-individualni-domluvy/>. [cit. 2024-04-08].

MINISTERSTVO VNITRA – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY. Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu: Metodický list číslo 7 Ob: Evakuační středisko. 2017. Dostupné také z: <https://www.hzscr.cz/soubor/7-ob-ob-7-evakuacni-stredisko-pdf.aspx>.

MINISTERSTVO VNITRA – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. Sebeochrana obyvatelstva ukrytím: Metodická pomůcka pro orgány státní správy, územní samosprávy, právnické osoby a podnikající fyzické osoby. Praha, 2001. Dostupné také z: <https://bezpecnost.praha.eu/Intens.CrisisPortalInfrastructureApp/cdn/files/e5995e4f9299418b99f4cba0f971d9c7>.

Ministerstvo vnitra. Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. Praha, 2016. Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>.

MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha, 2023. Dostupné také z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

OBLASTNÍ SPOLEK ČESKÉHO ČERVENÉHO KŘÍŽE PRAHA 1. Pro děti. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.cckpraha1.cz/nase-cinnost/pro-deti/>. [cit. 2024-04-08].

Obranná strategie České republiky. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2023.

Ochrana člověka za mimořádných událostí. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.ocmu.cz/>. [cit. 2024-04-21].

PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo et al, 2023. *Jak se zachovat, když...: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při*

ohrožení v každodenních rizikových situacích. 2. aktualizované vydání. Duhová řada. Brno: Nová škola. ISBN 978-80-7289-887-9.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY – KŘP JIHOMORAVSKÉHO KRAJE. AKCE A PR. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.policie.cz/akce-a-pr.aspx?q=Y3BpPTI%3d>. [cit. 2024-04-08].

Pravidla první pomoci. Online. 2009, 23.1.2009. Dostupné z: <https://sdh.velkehydcice.cz/pravidla-prvni-pomoci>. [cit. 2024-03-30].

Při cvičení krizového štábu hasiči využili i nový kontejner nouzového přežití. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.hasici.cz/Hasici/Hasicsky-zachranny-sbor-CR-%28profesionalni-hasici%29/Hasic-v-akci/Pri-cviceni-krizoveho-stabu-hasici-vyuzili-i-novy>. [cit. 2024-04-06].

ŘEHÁK, David; MARTÍNEK, Bohumír a LEGIERSKÁ, Petra, 2019. Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb. 2. rozšířené vydání. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-220-7.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. Mikulov, 2022. Dostupné také z: http://www.zsmikulov.cz/obsluha/files/dokumenty/svp_2022.pdf.

Školní vzdělávací program: Gymnázium Osmileté. 2018. Dostupné také z: https://drive.google.com/file/d/1aIXVs9DWfhFKWwnOYDMRwvLuiw--hEN/view?usp=drive_web.

Školní vzdělávací program: Škola pro život. Dolní Dunajovice, 2021.

UNESCO. *A Teacher's Guide to Disaster Risk Reduction*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2014. ISBN 978-92-3-100044-7.

ÚSTŘEDNÍ ODBORNÁ RADA MLÁDEŽE. Rámcové organizační zabezpečení pro Závod hasičské všestrannosti a brannosti. 2023. Dostupné také z: <https://mladez.dh.cz/images/Dokumenty/mladez/zhvb/2023/oz-zhvb-2023.pdf>.

WIDOWATI, Evi; ISTIONO, Wahyudi a HUSODO, Adi Heru. The development of Disaster Preparedness and Safety School model: A Confirmatory Factor Analysis. Online. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2021, roč. 53. ISSN 22124209. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.102004>. [cit. 2024-04-21].

Základy první pomoci. 4., upravené vydání. Praha: Český červený kříž, 2022. ISBN 978-80-87729-38-0.

Zásady první pomoci. Online. Město Dobruška. C2024. Dostupné z: <https://www.mestodobruska.cz/zivotni-situace/krizove-rizeni/zasady-prvni-pomoci/>. [cit. 2024-03-30].

ZIDEMAN, David A.; SINGLETARY, Eunice M.; BORRA, Vere; CASSAN, Pascal; CIMPOESU, Carmen D. et al. European Resuscitation Council Guidelines 2021: First aid. Online. *Resuscitation*. 2021, roč. 161, s. 270-290. ISSN 03009572. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.resuscitation.2021.02.013>. [cit. 2024-04-21].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
ČČK	Český červený kříž
DVPP	Doplňkové vzdělávání pedagogických pracovníků
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
MO	Ministerstvo obrany
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
PČR	Policie České republiky
PIO	Prostředky individuální ochrany
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
RVP	Rámcový vzdělávací program
SOS	Stav ohrožení státu
SSRN	System selektivního rádiového návěštění
ŠVP	Školní vzdělávací program
VS	Válečný stav
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Druhy tónů sirén (Ochrana obyvatel Olomouc, 2010).....	17
Obrázek 2 Znázornění systému evakuace (Řehák, 2019).....	19
Obrázek 3 Kontejner nouzového přežití (hasici.cz, 2017).....	22
Obrázek 4 Správnost odpovědí – 5. třída (zdroj: vlastní).....	54
Obrázek 5 Správnost odpovědí – 9. třída (zdroj: vlastní).....	56
Obrázek 6 Ishikawa diagram (zdroj: vlastní).....	61
Obrázek 7 Awakishi diagram (zdroj: vlastní).....	63

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Počty KPV v ČR (hzscr.cz, 2023)	17
Tabulka 2 Výstupy z RVP (MŠMT, 2023).....	36
Tabulka 3 – Návrh rozdělení učiva na prvním stupni (Kolektiv autorů, 2012).....	39
Tabulka 4 Návrh rozdělení učiva na druhém stupni (Kolektiv autorů, 2012)	40
Tabulka 5 - Výstupy ze ŠVP ZŠ Dolní Dunajovice (Školní vzdělávací program: Škola pro život, 2021)	44
Tabulka 6 Výstupy ze ŠVP ZŠ Hraničářů (Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2022).....	48
Tabulka 7 Výstupy ze ŠVP GSS Mikulov (Školní vzdělávací program: Gymnázium Osmileté, 2018).....	51
Tabulka 8 Otázky pro vedoucí pracovníky škol (zdroj: vlastní)	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vědomostní test pro 5. ročník

Příloha P II: Vědomostní test pro 9. ročník

Příloha P III: Otázky pro vedoucí pracovníky škol

Příloha P IV: PowerPointová prezentace

Příloha P V: Pracovní list

Příloha P VI: Fotografie z realizované akce

PŘÍLOHA P I: VĚDOMOSTNÍ TEST PRO 5. ROČNÍK

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – 5. třída

Následující otázky vyplňujte kroužkováním správné odpovědi. Vždy jedna odpověď je správná. Na volné otázky odpovídejte stručně.

1. Jaká jsou čísla tísňového volání?

2. Co uděláš, začne-li v řece rychle stoupat voda?

- a. Zavolám kamarády a pozorujeme vodu.
- b. Vezmu si evakuační zavazadlo a schovám se do sklepa.
- c. Vezmu si evakuační zavazadlo a utíkám na kopec.
- d. Utíkám schovat evakuační zavazadlo, aby se nepromáčelo.

3. Hoří-li na tobě oblečení:

- a. Zastavím se, lehnu si a kutálím se po zemi jako při válení sudů, dokud se oheň neuhasí. Obličej si chráním dlaněmi.
- b. Snažím se ho uhasit rukama.

4. Pod kamarádem se prolomil led. Co uděláš?

- a. Snažím se ho vytáhnout.
- b. Přivolám co nejrychleji pomoc.

5. Kdy může vlak vykolejit?

- a. Když položím na koleje kámen.
- b. Když na koleje položím jablko.

6. Na internetu tě osloví neznámý člověk a nabídne ti schůzku. Jak se zachováš?

- a. Jsem rád, mám nového kamaráda.
- b. Nikam nejdu a pro jistotu informuji rodiče.
- c. Pozvu ho raději k sobě domů.

7. Úniková cesta je:

- a. Nejkratší cesta z města.
- b. Cesta ze školy.
- c. Přesně stanovená a označená cesta, po které opustím budovu při požáru nebo při jiném nebezpečí.

8. **Co uděláš, když tě bouřka zastihne v otevřeném terénu /na rozlehlé pláni/?**

- a. Nic se neděje, pokračuji v chůzi.
- b. Začnu utíkat.
- c. Dřepnu si s nohama a rukama u sebe.

9. **Někdo oznámí, že je ve škole výbušnina. Co se stane?**

- a. Ihned se bude hledat viník.
- b. Nestane se nic.
- c. Je vyhlášena evakuace školy.

10. **Jak poznáš zmiji?**

- a. Nechává za sebou rovnou stopu.
- b. Chrastí ocasem.
- c. Má klikatou čáru na zádech.

11. **Pokud jsi svědkem trestné činnosti, co uděláš?**

- a. Raději se dívám jinam.
- b. Uteču a nikomu nic neřeknu.
- c. Nejsem lhostejný a informuji dospělého nebo zavolám na tísňovou linku 158.

12. **Kdy nemůžeš požár hasit vodou?**

- a. Všechno můžu hasit vodou.
- b. Když je v blízkosti zdroj elektrického proudu.
- c. Když by mohla voda poničit majetek.

13. **Kamarád se začne dusit poté, co mu zaskočilo sousto jídla. Co uděláš?**

- a. Uteču.
- b. Dám mu napít vody.
- c. Udeřím ho do zad mezi lopatky a případně přivolám pomoc. Položím ho na bok.

14. **Najdi špatné tvrzení:**

- a. Zábavná pyrotechnika nepatří do rukou dětem.
- b. Jdu se hned podívat, proč rachejtle nevybouchla.
- c. Zábavnou pyrotechniku by děti neměly odpalovat samy.
- d. Zábavná pyrotechnika se nesmí prodávat dětem.

15. Co si vezmeš s sebou, blíží-li se povodeň a ty musíš rychle opustit dům nebo byt?

- a. Všechna domácí zvířata, aktovku, postel.
- b. Evakuační zavazadlo.
- c. Květiny, všechny hračky, knihy.

16. Jakým tónem zní siréna při mimořádné události?

- a. Přerušovaným tónem.
- b. Kolísavým tónem po dobu 140 vteřin.
- c. Rovným tónem po dobu 140 vteřin.

17. Co hrozí při vzniku chaosu a paniky?

- a. Zbytečná zranění a úmrtí lidí.
- b. Přehlnuté ulice. Lidé ztratí svoji práci.

18. Co může být příčinou toho, že na hladině rybníka nebo řeky plave velké množství mrtvých ryb?

- a. Únik nebezpečných a jedovatých látek do vody.
- b. Výlov rybníka.
- c. Ryby měly málo potravy.

19. Co je důležité zajistit člověku v bezvědomí?

- a. Dostatek jídla. Dostatek pití.
- b. Průchodnost dýchacích cest.
- c. Dostatek světla.

20. Víš, kde je na lidském těle správné místo pro nepřímou masáž srdce?

- a. Uprostřed hrudní kosti.
- b. Dolní konec hrudní kosti.
- c. Horní strana břicha.
- d. Levá strana hrudníku.

PŘÍLOHA P II: VĚDOMOSTNÍ TEST PRO 9. ROČNÍK

Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – 9. třída

Následující otázky vyplňujte kroužkováním správné odpovědi. Vždy jedna odpověď je správná. Na volné otázky odpovídejte stručně.

- 1. Jaká jsou čísla tísňového volání?**

- 2. Co uděláš, pokud zazní varovný signál "Všeobecná výstraha" a zjevně nejde o povodeň či zemětřesení?**
 - a. Vyběhnu na ulici a zjišťuji, co se děje.
 - b. Na ulici zůstanu do příjezdu záchranářů.
 - c. Vběhnu do nejbližší budovy a z okna volám o pomoc.
 - d. Ukryji se v nejbližší budově, zavřu a utěsním okna a dveře, poslouchám rádio nebo televizi, respektuji pokyny záchranářů.

- 3. Která mimořádná událost je vyvolaná zejména negativním působením lidské činnosti?**
 - a. Zemětřesení.
 - b. Vichřice.
 - c. Havárie.
 - d. Povodeň.

- 4. Začalo zemětřesení a jsi v budově daleko od východu. Co bys neměl dělat?**
 - a. Uhasit otevřený oheň.
 - b. Schovat se pod pevným stolem.
 - c. Přitisknout se k nosné stěně.
 - d. Běžet k oknu a voláním na sebe upozornit.

- 5. Zůstane-li při povodni auto stát ve vodě a ty jsi uvnitř, co uděláš?**
 - a. Počkám v něm do příjezdu policie.
 - b. Ihned auto opustím.
 - c. Počkám v něm do příjezdu hasičů.
 - d. Utěsním okna a dveře a počkám v autě do doby, než voda opadne.

6. Sněhové hasicí přístroje (CO₂):

- a. Jsou vhodné pro hašení všech druhů požáru, mohou způsobit omrzliny.
- b. Nemohou způsobit omrzliny, jsou vhodné pouze k hašení dřeva.
- c. Nejsou vhodné pro hašení PVC, jsou vhodné pouze k hašení elektrických zařízení.
- d. Zabraňují přístupu kyslíku k ohni, nemohou způsobit omrzliny.

7. Jak poznáš tepenné krvácení?

- a. Krev kape a je jasně červená.
- b. Krev vytéká a je tmavě červená.
- c. Krev vystřikuje, pulsuje a je jasně červená.

8. Do tzv. "Ohňového trojúhelníku" patří:

- a. Zápalná teplota, dostatečné množství kyslíku a hořlavá látka.
- b. Zápalná teplota, nehořlavá látka a dostatečné množství kyslíku.
- c. Zápalná teplota, hořlavá látka a nedostatečné množství kyslíku.

9. Pokud se nacházíš v budově, kde hoří a kterou již nelze opustit:

- a. Podlehnu panice a zmateně reaguji na vzniklou situaci.
- b. Uzavřu se v utěsněné místnosti co nejbližší k požáru.
- c. Uzavřu se v místnosti co nejdále od požáru, utěsním dveře a upozorním záchranáře na svoji přítomnost v budově.
- d. Zablokuji únikové cesty.

10. Je-li někdo zasažen proudem nízkého napětí, co je potřeba udělat?

- a. Vezmu ho za ruku a odvedu ho od elektrického proudu.
- b. Pokusím se nohou odstranit elektrické kabely.
- c. Přeruším kontakt postiženého s elektrickým proudem, nejlépe vypnutím hlavního jističe.

11. Kdo patří mezi hlavní složky integrovaného záchranného systému? Vyber možnost, která je celá správně.

- a. Škola, městská hromadná doprava, hasiči.
- b. Policie, zdravotní záchranáři, železničáři.
- c. Policie, zdravotní záchranáři, hasiči.

12. Jak se odráží užívání drog na psychice uživatele?

- a. U uživatele se střídají stavy agrese a úzkostné a panické stavy.
- b. Neprojevuje se u něj nijak.
- c. U uživatele se projevuje zlepšené chování vůči osobám v okolí.

13. Co chtějí docílit teroristé svými útoky?

- a. Aby počet obětí teroristického činu byl co nejvyšší.
- b. Aby útokem získali co nejvíce peněz.
- c. Aby vzbudili v lidech strach, nejistotu a dosáhli tak určitých politických cílů.

14. Jestliže dojde k havárii s únikem nebezpečných chemických látek, je prvořadou zásadou ochrany:

- a. Nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v nejbližší možné budově, nejlépe ve vyšších patrech a na straně odvrácené od havárie, zavřít a utěsnit dveře, okna a další otvory, vypnou klimatizaci.
- b. Okamžitě vyhledat vhodný sklepní prostor a ukryt se v něm, neboť páry nebezpečných látek jsou většinou lehčí než vzduch a stoupají vzhůru.
- c. Nepřibližovat se k místu havárie a vzdálit se do bezpečné vzdálenosti po směru větru od místa havárie.

15. Jak zastavíš tepenné krvácení, pokud v ráně není žádný cizí předmět?

- a. Stisknutím tepny 20 cm nad ranou.
- b. Stisknutím tepny rukou pod ranou.
- c. Stisknutím tepny rukou přímo v místě rány a přiložením tlakového obvazu.

16. Mezi riziková místa a situace při bouři s blesky nepatří:

- a. Vodní hladina a pobyt v uzavřeném automobilu.
- b. Vyvýšená místa v krajině a pobyt v budově s bleskosvodem.
- c. Pobyt v uzavřeném automobilu a pobyt v budově s bleskosvodem.
- d. Pobyt v blízkosti velkých stromů a stožárů nebo na otevřené krajině.

17. V které části budovy je nejlepší se schovat, pokud dojde k havárii s únikem nebezpečných látek:

- a. Na straně odvrácené od havárie, ve vyšším patře.
- b. Na odvrácené straně ve sklepě.
- c. Na straně směřující k havárii, ve sklepě.

18. Jaké jsou příznaky hypoglykémie?

- a. Nevolnost, slabost, třes končetin, změna chování, bezvědomí.
- b. Zvýšená tělesná aktivita a síla.
- c. Pláč, kašel, smutek.

19. Pokud vznikne požár:

- a. Nikdy se ho nesnažím uhasit, každý požár mne ohrožuje.
- b. Za každou cenu se ho snažím uhasit, abych zabránil škodám.
- c. Snažím se požár hasit pouze v případě, že nejsem požárem bezprostředně ohrožen. Vždy ale volám neprodleně hasiče.

20. Evakuační zavazadlo je:

- a. Školní taška s učením.
- b. Kufr s oblečením do společnosti.
- c. Igelitová taška s ovocem a zeleninou.
- d. Batoh s jídlem, pitím, oblečením a baterkou.

PŘÍLOHA P III: OTÁZKY PRO VEDOUCÍ PRACOVNÍKY ŠKOL

Otázky pro vedoucí pracovníky škol

Absolvovali jste během roku se žáky exkurzi či besedu z oblasti výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

Absolvoval někdo z učitelů DVPP z oblasti výuky ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí?

Využíváte veřejně dostupných materiálů k výše zmíněné problematice v běžné výuce?

Vyvíjíte při řešení této problematiky vlastní iniciativu nebo čekáte na podnět z venku?

Je počet hodin výuky této problematiky podle Vás dostatečný?

Ochrana člověka za mimořádných událostí

BC. DALIBOR MALÝ

1

Obsah

Typy a použití hasících přístrojů

Základy první pomoci

Integrovaný záchranný systém

Ochrana obyvatelstva

- Varování
- Evakuace

Improvizovaná ochrana

Chování v případě ozbrojeného střelce

Úvod

Ochrana člověka za mimořádných událostí je rozsáhlé téma.

Čísla tísňového volání:

- 112 – tísňová linka
- 150 – Hasiči
- 155 – Zdravotnická záchranná služba
- 156 – Městská policie
- 158 – Policie

3

Typy a použití hasicích přístrojů

Hasicí přístroj slouží k uhašení
požáru malého rozsahu.

Nejznámější typy:

- vodní,
- pěnový,
- práškový,
- sněhový.

4

Typy a použití hasících přístrojů

Je vhodné sledovat, kde se nachází nejbližší hasící přístroj.

Hasící přístroj je označený bezpečnostní tabulkou.

Postup použití:

- hasící přístroj sundáme z držáku
- přineseme jej k požáru
- odjistíme pojistku a namíříme hadici na požár,
- hasíme.

Hasící přístroj zvládne hasit asi 30 sekund.

5

Základy první pomoci

První pomoc je okamžitá pomoc poskytnutá zraněnému nebo nemocnému člověku před jeho kontaktem s profesionální zdravotní péčí.

Základem první pomoci je zavolat na zdravotnickou záchrannou službu.

Při telefonátu je nutné:

- zůstat v klid,
- říci kdo volá, co, kde a kdy se stalo,
- dál už tě navede operátor.

© Zdravotnická záchranná služba hl. m. P.

6

Základy první pomoci

Vyšetření zraněného:

- zjistit masivní krvácení,
- zjistit stav vědomí,
- zjistit jestli normálně dýchá.

Při vyšetřování dbej na své vlastní bezpečí!

7

Integrovaný záchranný systém

Jedná se o systém spolupráce a komunikace mezi jeho složkami.

Základními složkami jsou:

- Hasičský záchranný sbor ČR,
- Policie ČR,
- Zdravotnická záchranná služba.

Ostatními složkami jsou například:

- Armáda ČR,
- Horská služba,
- Celní správa a další.

8

Ochrana obyvatelstva

Jedná se o opatření, které pomáhají k zabezpečení ochrany života, zdraví a majetku.

Mezi úkoly patří:

- varování,
- evakuace,
- ukrytí,
- nouzové přežití.

Ochranu obyvatelstva zajišťuje Hasičský záchranný sbor ČR.

9

Varování

Systém varování slouží k upozornění obyvatelstva na mimořádnou událost.

Aktuálně rozlišujeme tyto tóny:

- Všeobecná výstraha – 140 sekund, kolísavý tón,
- Zkušební tón – 140 sekund, stálý tón,
- Požární poplach – 60 sekund, kolísavý tón.

Po zaznění všeobecné výstrahy je doporučeno se ukryt v budově, ve vyšších patrech, zavřít okna a poslouchat informace v televizi.

10

Evakuace

Jedná se o přemístění osob, zvířat a věcí mimo ohrožený prostor.

Pokud se evakuujeme z budovy, sledujeme evakuační značky, označující nejkratší cestu z budovy.

Pokud se evakuujeme z obce, bereme evakuační zavazadlo a dodržujeme pokyny.

11

Evakuace

Evakuační zavazadlo obsahuje:

- trvanlivé potraviny a pitnou vodu,
- nádobí a příbor,
- osobní doklady
- přenosné rádio
- toaletní a hygienické potřeby
- léky, svítilnu, nůž, zápalky, šití
- náhradní prádlo, oděv, obuv, pláštěnku, spací pytel nebo příkrývku.

12

Improvizovaná ochrana

Slouží k ochraně osoby před účinky nebezpečných látek.

Jedná se o prostředky ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla.

Musejí být utěsněné všechny otvory a spoje.

Používají se běžně dostupné prostředky, například lyžařské brýle, igelitové sáčky, pláštěnky, holinky, izolepa a další použitelné vybavení.

13

Improvizovaná ochrana

14

Chování v případě ozbrojeného střelce

UTÍKEJ !
SCHOVEJ SE !
BOJUJ !

Cílem je v co nejkratší době zabít co nejvíce lidí, bez určitého vzorce výběru obětí.

Záměrně si vybírají místa s vysokou koncentrací osob.

Platí základní pravidla:

- Uteč!
- Schovej se!
- Bojuj!

15

Závěr

Ochrana člověka za mimořádných událostí je opravdu rozsáhlé téma.

V prezentaci jsou pouze základní myšlenky, témata je možné rozvinout jakýmkoliv směrem.

Další materiály je možné najít na webu zmíněných složek, případně na webech:
<https://www.ocmu.cz/>, <https://www.zachranny-kruh.cz/>.

16

PŘÍLOHA P V: PRACOVNÍ LIST

Pracovní list na téma Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pro 9. ročník základní školy

1. Vypiš čísla tísňového volání a urči, ke kterým složkám se dovoláš.

2. Správně spoj vhodnost hasících přístrojů.

Vodní	Může způsobit omrzliny
Pěnový	Nelze s ním hasit hořící kapaliny
Práškový	Je nejuniverzálnější
Sněhový	Je vhodný pro hašení oleje a tuků

3. Co je nutné říci při telefonátu za Zdravotnickou záchrannou službu?

4. Urči, které složky IZS patří mezi základní a které mezi ostatní.

Hasičský záchranný sbor	Policie České republiky
Celní správa ČR	Zdravotnická záchranná služba
Horská služba	Vodní záchranná služba

5. Spoj správné druhy sirén s jejich názvem.

Elektronická siréna

Místní informační systém

Rotační siréna

6. Jaké varovné tóny mohou v ČR sirény vydávat?

7. Co je nutné s sebou sbalit do evakuačního zavazadla?

8. Na co je nutné dbát při realizaci improvizované ochrany a jaké pomůcky k improvizované ochraně můžeme použít?

PŘÍLOHA P VI: FOTOGRAFIE Z REALIZOVANÉ AKCE

